

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Diplomová práce

Postoje učitelů a žáků k jejich vzájemnému vystupování a působení na sociálních sítích

Vypracovala: Bc. Aneta Jurášová
Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Laibrť

České Budějovice 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 21. dubna 2023

.....
Bc. Aneta Jurášová

Poděkování

Ráda bych vyjádřila poděkování Mgr. Lukáši Laibrtovi, který mi diplomovou práci vedl. Také děkuji všem respondentům, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření. Děkuji také rodině, přátelům a hlavně mému snoubenci za to, že mi byli podporou i v těchto posledních letech studia.

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je zjistit, jaké postoje zaujímají učitelé a žáci k svému vzájemnému vystupování na sociálních sítích. Vedlejšími záměry je zjistit, jak vypadá používání sociálních sítích ve školním prostředí a zda jsou používány jako prostředek komunikace mezi žáky a učiteli. Práce je rozdělena na část teoretickou a část empirickou. Teoretická část je vypracována na základě aktuálních zdrojů a pojednává o vztahu učitele a žáka a jeho významu pro vzdělávání, doplněno o popis vztahu žáka a učitele na sociálních sítích, jeho klady a zápory a možná rizika tohoto vztahu. Dále obsahuje také přehled a popis nejpoužívanějších sociálních sítích učiteli a žáky. Empirická část je zpracována díky kvantitativní výzkumné metodě – dotazník pro žáky a pro učitele. Výzkumný vzorek tvoří žáci a učitelé základních a středních škol. V závěru práce jsou zpracovány odpovědi na stanovené výzkumné otázky.

Klíčová slova

sociální sítě, internet, vztah učitele a žáka, komunikace, druhy komunikace, vzájemné vztahy

Abstract

The aim of this thesis is to investigate the attitudes of teachers and students towards their mutual behavior on social networks. The secondary objectives are to explore how social networks are used in the school environment and whether they are used as a means of communication between students and teachers. The work is divided into a theoretical and empirical part. The theoretical part is based on current sources and discusses the relationship between the teacher and the student and its significance for education, supplemented by a description of the relationship between the student and the teacher on social networks, its advantages, disadvantages, and potential risks. It also includes an overview and description of the most commonly used social networks by teachers and students. The empirical part is processed through a quantitative research method – a questionnaire for students and teachers. The research sample consists of students and teachers from primary and secondary schools in the South Bohemian Region. In the conclusion of the thesis, the answers to the research questions are analyzed.

Key words

social networks, internet, teacher-student relationship, communication, types of communication, mutual relationships

Obsah

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1. UČITEL	10
1.1. Vymezení pojmu učitel.....	10
1.2. Osobnost	11
1.2.1. Vymezení pojmu osobnost.....	11
1.2.2. Osobnost pedagoga.....	12
1.2.3. Pedeutologie	13
1.2.4. Typologie učitelů dle osobnosti	13
1.3. Kompetence učitele	15
1.4. Kvalifikace učitele	17
2. ŽÁK.....	18
2.1. Vymezení pojmu žák	18
2.2. Osobnost žáka.....	18
2.3. Charakteristika staršího školního věku	18
2.3.1. Pubescence	18
2.3.2. Adolescence.....	19
2.4. Faktory ovlivňující žáka	20
3. VZTAH ŽÁK – UČITEL.....	24
3.1. Vymezení vztahu mezi učitelem a žákem.....	24
3.2. Proces utváření vztahu mezi učitelem a žákem.....	25
3.3. Klíčové faktory definující vztah mezi učitelem a žákem	26
4. SOCIÁLNÍ SÍŤ.....	30
4.1. Vymezení pojmu internet	30
4.2. Vymezení pojmu sociální síť.....	30
4.3. Nejpoužívanější sociální síť	31

4.4.	Sociální sítě ve škole	35
4.4.1.	Sociální sítě a výuka	35
4.4.2.	Sociální sítě a domácí příprava	36
4.5.	Vztah a komunikace mezi učitelem a žákem na sociálních sítích	37
4.5.1.	Výhody komunikace na sociálních sítích	37
4.5.2.	Rizika vztahu mezi učitelem a žákem na sociálních sítích	37
4.5.3.	Doporučené používání sociálních sítí se svými žáky	38
EMPIRICKÁ ČÁST		40
5.	VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	40
5.1.	Cíl a metodologie výzkumného šetření	40
5.2.	Průběh výzkumného šetření	41
5.3.	Charakteristika výzkumných vzorků	42
5.3.1.	Žáci a studenti	42
5.3.2.	Učitelé	44
5.4.	Vyhodnocení výzkumného šetření	45
5.4.1.	Výsledky výzkumného šetření – žáci	45
5.4.2.	Výsledky výzkumného šetření – učitelé	57
5.4.3.	Interpretace výsledků	71
DISKUZE		76
ZÁVĚR		79
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ		82
PŘÍLOHY		87

ÚVOD

Internet a s ním spojené sociální sítě jsou dnes neoddělitelnou součástí našich životů, a to ve všech generacích. V době koronavirové pandemie byly platformy jako Microsoft Teams, Zoom či aplikace Google Meet naprosto klíčové pro vzdělávání dětí. V této době se můžeme domnívat, že uživatelů sociálních sítí přibýlo, a to nejen u dětí a mládeže, ale právě i u učitelů jak základních, tak i středních škol. V současné době se také odehrává stále více komunikace a interakce mezi učiteli a žáky na sociálních sítích. To může být sice velmi užitečné v rámci podpory vzdělávání, ale zároveň mohou tyto platformy přinášet i různá rizika pro vztahy mezi učiteli a žáky.

Cílem této diplomové práce je analyzovat postoje učitelů a žáků k jejich vzájemnému vystupování a působení na sociálních sítích.

Pro výběr tohoto tématu diplomové práce mě inspirovala nejen má bakalářská práce, která se již věnovala podobnému tématu. Konkrétně se zabývala vlivem rodičů a učitelů u prevence rizikového chování dětí na sociálních sítích. V době koronavirové pandemie, a i po ní, se začalo na sociálních sítích objevovat čím dál více veřejně vystupujících učitelů, kde je jejich žáci, kromě online výuky a za použití webkamery, mohli začít sledovat a někteří pedagogové ukázali i část svého soukromí, do kterého by žáci za běžných okolností zřejmě nikdy nenahlédli. Tématika sociálních sítí je blízká každému mladému člověku, který vlastní chytrý telefon, proto je dle mého názoru zajímavé se jí dál věnovat.

Diplomová práce je rozdělena do dvou částí – teoretické a empirické. Část teoretická si klade za cíl seznámit čtenáře se vztahem učitele a žáka a jeho problematikou, týkající se jak školního prostředí, tak i toho virtuálního – na internetu a sociálních sítích. První kapitola se věnuje charakteristice učitele, následující naopak žákovi, jeho osobnosti, školní zralosti apod. Další klíčová kapitola se věnuje již vztahu mezi učitelem a žákem. Dále se zabývá utvářením tohoto vztahu a faktory ovlivňující tento vztah. Poslední kapitola teoretické části je věnována sociálním sítím a vztahu učitele a žáka v prostředí sociálních sítí. Zmiňuje jednotlivé sociální sítě, vztah učitele a žáka ve virtuálním prostředí a dále také výhody a rizika tohoto vztahu. Obsahuje také doporučené používání sociálních sítí pro učitele.

V empirické části je popsáno výzkumné šetření, pro které byla zvolena kvantitativní výzkumná metoda, kde jako nástroj byl zvolen dotazník, který byl vytvořen zvlášť pro učitele a zvlášť pro žáky. Empirická část se tedy věnuje analýze toho, jak na sebe navzájem působí žáci a učitelé na sociálních sítích. Zda vnímají pozitivně či negativně své působení na sociálních sítích, zda vůbec učitelé sledují své žáky na sociálních sítích a naopak, zda žáci sledují své učitele, co si o tom obě strany myslí, jaké přidávají příspěvky, jaké platformy používají a jestli je používají ke vzájemné komunikaci. Tato část obsahuje také cíle, metodologii, charakteristiku obou výzkumných vzorků, průběh dotazníkového šetření a jejich samotné vyhodnocení.

TEORETICKÁ ČÁST

První kapitoly teoretické části této diplomové práce se budou věnovat nejprve některým základním pojmům, aby následně byl pochopen vztah mezi učitelem a žákem. Mezi tyto pojmy patří např. učitel, osobnost, žák, internet a sociální sítě. V poslední části se bude již věnovat vztahu mezi učitelem a žákem, a to jak na druhém stupni základní školy, tak na střední škole.

1. UČITEL

Tato kapitola je věnována učiteli a jeho profesi. V následujících kapitolách bude obsaženo vymezení pojetí učitele, jeho osobnost, v ní zahrnuta typologie učitelů. Dále obsahuje podkapitoly věnující se kvalifikaci a kompetencím učitele.

1.1. Vymezení pojmu učitel

Dle Průchy a kol. (2009), může být učitel označován také jako pedagog. Učitele lze také definovat jako osobu podílející se na výchovně-vzdělávacím procesu, a je tedy považován za někoho, kdo je pověřen tento proces řídit nebo organizovat jako profesionál na takové úrovni a působit na okolí tak, aby byly splněny žádoucí dopředu stanovené cíle a požadavky (Kraus, Vacek 1992).

Podle Clabaugh a Rozyckého (2017) je učitel osobou, která je specializovaná na vzdělávání ve školách nebo i jiných vzdělávacích zařízeních. Hlavními úkoly pedagoga je předávat své znalosti, hodnoty a dovednosti a snažit se podporovat studenty a žáky na jejich cestě osobního a akademického růstu.

Pedagog však není pouze zprostředkovatelem vědomostí, dovedností a hodnot nebo návyků. Snaží se také řídit činnost žáků ve vzdělávacím procesu, zároveň se také podílí na jejich výchově a podílí se na rozvoji jejich osobností. Kromě toho je také součástí jeho náplně práce učit žáky přijímat změny ve společnosti a adekvátně na ně reagovat, jeho snahou je pečovat o jejich rozvoj po stránce fyzické, rozumové, ale také o rozvoj v oblasti morální a citové (Kantorová a kol., 2008).

Jůva a kol. (2001) uvádí, že pedagog je také zodpovědný za to, jak úspěšný a účinný tento vzdělávací a výchovný proces je. Je jeho organizátorem a souběžně také hodnotí jeho výsledky. Tvoří jeho obsah – resp. promýšlí výchovně vzdělávací činnosti, vybírá je a rozhoduje o vhodných metodách a formách výuky a je schopen proces přizpůsobit situaci, ať už se jedná o přizpůsobení vzhledem k věku dětí nebo individuálním potřebám jednotlivců nebo jiným okolnostem, zvláštnostem a podmínkám konání výuky.

Kromě těchto definic lze tvrdit, že učitel provází žáky podstatnou část jejich života a patří tedy k osobám, které se podílí částečně na utváření osobností dětí a mládeže. Často svým vlastním osobním příkladem může učitel své žáky kladně ovlivnit svým vztahem k nim samotným a jeho komunikací s nimi, a celkově právě svou osobností může mnohé změnit a ovlivnit. Požadavky na pedagoga jsou poměrně náročné a různorodé. Dle Čápa (2001) se také očekává, že učitel bude žáky nejen vzdělávat, ale i vychovávat. Vzdělávat žáky znamená dávat jim vědomosti, dovednosti, ukázat jim různé způsoby myšlení a činnosti dle učitelovy aprobace. Vychováváním se rozumí rozvíjení zájmů žáků, jejich postojů, schopností, utváření charakteru, a to u každého žáka individuálně.

1.2. Osobnost

1.2.1. Vymezení pojmu osobnost

Definice osobnosti je mnoho, není však ani jedna, která by byla všeobecně uznávaná jako jediná správná. Jak uvádí ve své publikaci Hartl (2000), z psychologického hlediska je osobnost celek duševního života jedince. Dále např. Denglerová (2009) píše, že osobnost člověka je uspořádaný systém psychických a fyziologických funkcí jedince, které jsou v neustálé interakci s prostředím kolem něj.

Tento pojem je poměrně obsáhlý, existuje velká spousta jeho formulací. Jenom G. W. Allport v roce 1937 ve své publikaci *Personality: A Psychological Interpretation* jich uvedl padesát, které dále dělil do šesti skupin. Dle Čápa (1993) pojem osobnost obsahuje jisté uspořádání jednotlivých psychických jevů a jeho souhrn v každém jednotlivci a zároveň zahrnuje také jeho odlišnost od všech ostatních.

1.2.2. Osobnost pedagoga

Osobnost pedagoga je podstatná pro vzdělávací i výchovný proces. Učitel má totiž mnohem důležitější roli, než jen pouze předávat informace a své poznatky. Dle Dytrtové a Krhutové (2009) je potřeba osobnost pedagoga chápat obecně jako model osoby, která se vyznačuje zvláště psychickou determinací.

Jako nejsnazší způsob poznání osobnosti je považováno pozorování osobnosti v aktivním prostředí v co nejreálnějších interakčních souvislostech, kde se osobnostní vlastnosti jedince projevují nejlépe a autenticky. Dytrtová a Krhutová (2009) uvádějí pro osobnost učitele tyto čtyři významné složky, které lze pozorovat a odhalit v akčním prostředí (tzn. ve škole, během výchovně vzdělávacích procesů):

- Psychická odolnost,
- Adaptabilita a adjustabilita,
- Schopnost osvojovat si nové poznatky,
- Sociální empatie a Komunikativnost (Mikšík 2007, podle Dytrtová a Krhutová 2009).

Osobnost učitele se neustále utváří během celé doby působení a vyvíjí se po celý život. Zpočátku je vývoj spjatý s výchovou ve vlastní rodině, kde učitel získává náklonost k druhým lidem a vytváří si vztah k dětem. Na základní a střední škole, kam budoucí učitel pokračuje, je připravován na výběr své budoucí profese. V další etapě, kterou je vysoká škola, je přímo připravován na vykonávání pedagogické činnosti, přičemž nejdůležitější je samotná pedagogická praxe (Grecmanová a kol., 2002).

Při utváření vztahu sehrává zásadní a klíčovou roli právě osobnost učitele. Vztah mezi učitelem a žákem závisí totiž také na tom, jak učitel sám sebe vnímá a jaký vztah má on sám k sobě jako člověk. Učitel si utváří vztah s žáky na základě toho, zda si uvědomuje a všímá kladných a záporných vlastností u žáků, kterých si sám u sebe cení nebo naopak odmítá. Přestože mnoho studií poukazuje na význam osobnosti ve vzdělávacím a výchovném procesu, její role nemusí být vždy úplně zjevná (Vališová a kol., 1998).

Z teorie psychologie osobnosti vyplývá, že je důležité brát v úvahu nároky na výkon určité profese, v tomto případě učitelské, a osobnostní předpoklady, které

mají vliv na kvalitu vykonávání zmíněné profese při posuzování schopností jedince k úspěšnému výkonu. Formování osobnosti a její rozvoj je poháněn aktivní interakcí jedince v konkrétním sociálním prostředí v procesu praxe společenského života. V případě učitelské profese je rozvoj osobnosti závislý tedy na aktivní interakci s prostředím a na procesu společenské praxe (Mikšík 2007, podle Dytrtová a Krhutová 2009).

1.2.3. Pedeutologie

Výkladový slovník (Kolář a kol., 2012) uvádí definici pedeutologie jako součást komplexu pedagogických disciplín, která se zabývá problematikou učitele na jakémkoli stupni a zaměřením školy. Zabývá se otázkami výběru pro učitelské povolání, vzděláním a komplexní přípravou učitelů, kompetencemi učitelů, jejich odpovědností a potřebnými osobnostními vlastnostmi učitelů.

Pedeutologie neboli již zmíněná věda o osobnosti učitele, je dle Kohoutka (2009) definována jako věda, která je zaměřena na osobnost učitele a jeho vzdělávání. Zahrnuje teorie jednotlivých pedagogických profesí a nauku o učitelích. Dle jeho slov se uplatňují při studiu osobnosti učitele dva přístupy, a to normativní a analytický.

- **Normativní přístup** – cílem je určit, jaký učitel má a nemá být, jaké má a nemá mít vlastnosti, pokud má být úspěšným ve výchovně-vzdělávacím procesu; používají se metody dedukce
- **Analytický přístup** – cílem je zjistit, jací konkrétní učitelé reálně jsou a jaké mají vlastnosti ve skutečnosti; používají se metody indukce

1.2.4. Typologie učitelů dle osobnosti

Typologií učitelů existuje opět mnoho, tato kapitola se však bude věnovat nejvíce typologii od švýcarského psychologa Christiana Caselmana, který rozdělil učitele do dvou základních skupin, které se dále dělí na další čtyři.

Dle Kohoutka (2009) je Caselmannova eliptická typologie pedagogů teoreticky dobře propracovaná a má své psychologické opodstatnění. Psycholog Caselmann se ve své typologii zaměřil na to, jestli se učitel věnuje spíše svému učebnímu předmětu nebo osobnostem studentů. Dle toho vznikly tyto typy (Kohoutek 2009):

- **Logotrop** – Je zaměřen na vzdělávání žáků a klade důraz na svůj vyučovací předmět.
 - **Filozoficky orientovaný** se snaží vtisknout svůj světonázor do mysli žáků. Takový typ učitele selhává ve chvíli, kdy žáci nedokážou jeho myšlenky a názory chápat – nejsou zkrátka na takové úrovni vyspělosti, nebo když žáci mají jiný názor než on. Není příliš respektující vůči názorům žáků a jejich myšlenky nebere v potaz.
 - **Odborně-vědecky orientovaný** vnímá svůj předmět jako velmi důležitý a má široký rozhled, co se informací a znalostí týče. Snaží se co nejvíce svých poznatků předat žákům, dokáže je zaujmout a nadchnout pro daný předmět. Má dominantně vzdělávací vliv, výchovně působí však mnohem méně. Dává důraz na svůj předmět a často přehlíží u žáků jejich individualitu a osobnost.
- **Paidotrop** – Je zaměřen na osobnosti žáků a studentů.
 - **Individuálně psychologicky orientovaný** je zaměřen primárně na výchovu, takže se jedná spíše o opak dvou předchozích typů. Snaží se nejprve poznat osobnosti svých žáků a následně ji rozvíjet a utvářet. Je pro něj typický rodičovský přístup k žákům a snaží se pomáhat žákům, kteří bývají problematictí a ostatní učitelé se jich obávají nebo o nich pochybují.
 - **Obecně psychologicky orientovaný** není zaměřen jako předchozí typ na "pouhé" utváření osobnosti svých žáků, ale má také obecnější cíle, jako např. vzbudit zájem i u méně atraktivního učiva, cvičení a trénování paměti apod. Takový učitel někdy upouští od svých nároků na žáky, aby dosáhl lepšího efektu učení, což ale není vždy nejlepším řešením.

Další jednou ze známých typologií je podle německého psychologa K. Z. Lewina. Ta dělí učitele na (Kohoutek 2009):

- Dominantní – autoritativní až diktátorský styl výuky
- Nezasahující – volný styl výuky, řídí žáky jen málo nebo vůbec
- Integrační – demokratický přístup k žákům

Poslední známou typologií, které se kapitola bude věnovat je od W. O. Döringa, který rozdělil učitelské osobnosti podle toho, jaké hodnoty učitel sám nejvíce v životě upřednostňuje následovně (Kohoutek 2009):

- Náboženský – vážný, uzavřený, bez smyslu pro humor, přísný
- Estetický – založený na emocích, empatický, rozvíjí osobnost žáka
- Sociální – oblíbený, citlivý, tolerantní, trpělivý, u žáků oblíbený
- Teoretický – má velký přehled, klade důraz na svůj předmět, často vědec
- Ekonomický – praktický, důraz na výkon ve výuce
- Mocenský – kritický, náročný, agresivní, je rád uznáván, rád trestá žáky

1.3. Kompetence učitele

Pojem klíčové kompetence definuje Pedagogický slovník (Průcha a kol., 2009) jako souhrn vědomostí, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého jednotlivce ve společnosti. V případě učitelské profese se jedná o soubor vědomostí, dovedností, zkušeností, postojů a hodnot důležitých pro její vykonávání, přičemž se vztahují k profesní, obsahové a osobní stránce učitele (Průcha a kol., 2009).

Učitelskými kompetencemi se zabývá spousta autorů a zabývají se jimi profesní standardy, které jsou pro každý stát jiné. Mezi kompetence učitele patří tyto následující (Vašutová 2007):

Oborově-předmětová kompetence

V rámci této kompetence učitel dokáže zpracovat své odborné znalosti svých studovaných aprobací a přepracovat je do takové podoby, aby mohly být aplikovatelné ve vyučovacích hodinách. Dokáže tyto znalosti propojovat i s jinými

předměty a vytvářet tak mezioborové vztahy, díky čemuž pomáhá žákům lépe porozumět probíraným tématům.

Psychodidaktická kompetence

Učitel zvládá ovládat různé strategie učení a vyučování a má zásobu vzdělávacích forem a didaktických metod, které dokáže individuálně přizpůsobit potřebám jednotlivých studentů. Umí adekvátně využívat vyučovací nástroje a zároveň brát ohled na individuální zvláštnosti jeho žáků. Podporuje žakovské vzdělávání pomocí využití informačních a komunikačních technologií.

Pedagogická kompetence

Učitel ovládá procesy a rozumí podmínkám výchovy, díky čemuž dokáže podporovat rozvoj individuálních kvalit žáků. Orientuje se v oblasti vzdělávání, zná práva dětí a ty přirozeně respektuje.

Diagnostická a intervenční

Učitel bere ohled na žáky se specifickými poruchami učení a umí využít nástroje pedagogické diagnostiky. Umí zjistit sociální vztahy v kolektivu pomocí diagnostických technik, rozpozná nadané žáky a žáky se specifickými potřebami, kterým dokáže přizpůsobit výuku. Intervenční prostředky využívá k udržení kázně ve třídě a umí řešit výchovné problémy.

Psychosociální a komunikativní

V této kompetenci je učitel schopný pracovat s prostředky pedagogické komunikace a účinně je aplikovat během praxe. Umí efektivně komunikovat s rodiči a vést tak respektující a klidný dialog, aby bylo dosaženo co nejlepšího výsledku výchovy a vzdělávání žáků. Dokáže rozpoznat negativní projevy žáků a případně adekvátně jednat a volí vhodné prostředky komunikace. Učitel také podporuje socializaci svých žáků a aktivně se podílí na tvoření pozitivního klimatu v kolektivu.

Manažerská a normativní

Učitel zná platné zákony a předpisy související s jeho povoláním a orientuje se ve vzdělávací politice státu. Má znalosti o fungování školy, na které pedagogicky působí, a to včetně všech procesů a podmínek, které školu ovlivňují. Dále ovládá

činnosti spojené s administrativou (např. zapisování docházky žáků a jejich hodnocení). Učitel má organizační a manažerské schopnosti, díky kterým je schopný organizovat i mimovýukové aktivity a projekty.

Profesně a osobně kultivující

Učitel v rámci této kompetence disponuje všeobecným přehledem, který mu pomáhá formovat postoje a hodnoty svých žáků. Vystupuje jako profesionál, reprezentuje učitelskou profesi díky svému vystupování a má osobnostní předpoklady a schopnosti pro kooperaci s kolegy. Dokáže sám sebe reflektovat a je schopen sebehodnocení a umí vhodně reagovat na změny výchovně-vzdělávacích podmínek.

1.4. Kvalifikace učitele

Kvalifikací se myslí požadavek nebo souhrn požadavků pro to, aby člověk získal způsobilost pro vykonávání určitého povolání. Bez ní by nebyl člověk schopen profesi vykonávat na takové úrovni, která se očekává. Tuto kvalifikaci získává učitel v procesu studia a učení, výchovy a vzdělávání. To, že učitel dosáhne požadované základní úrovně pedagogického vzdělání však ještě neznamená, že je nutně způsobilý povolání učitele dělat (Svobodová, Šmahelová, 2007).

Je důležité rozlišovat způsobilost odbornou a pedagogickou. Odbornou způsobilost získá každý absolvent jakékoliv vysoké školy, a to i v případě neučitelských oborů. To znamená, že člověk, který vystuduje např. technický obor a získá titul Ing., nemá pedagogickou způsobilost. Aby ji získal, musel by absolvovat doplňující pedagogické studium na pedagogické fakultě (Svobodová, Šmahelová, 2007).

Požadavky, které jsou na učitele kladené, jsou čím dál vyšší. V současné době se totiž nepožadují jen vlastnosti, schopnosti nebo dovednosti, ale jsou požadovány celé jejich souhrny, kterým se říká kompetence. Kompetence v sobě zahrnují připravenost pedagoga vyrovnat se s postupně měnícími se nároky na jeho profesi. Tvoří je tedy znalosti, ale i dovednosti, postoje a zkušenosti, které učitel získává a rozvíjí po celý svůj život (Svobodová, Šmahelová, 2007).

2. ŽÁK

2.1. Vymezení pojmu žák

Dle českého školského zákona, konkrétně č. 561/2004 Sb. O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání je žák definován jako osoba, která je vzdělávána ve škole nebo jiné instituci zaměřené na vzdělávání a obvykle se jedná o dítě nebo mladistvého, který školu navštěvuje. Obvykle se pojem žák (hovorově školák) používá u dětí docházejících na první a druhý stupeň základní školy, po nástupu na střední školu se používá spíše pojem student.

2.2. Osobnost žáka

Čáp (2003) uvádí, že všechny poznatky o žakově osobnosti, její poznání, pozorování a utváření patří k tomu nejdůležitějšímu, co se o žákovi/dítěti můžeme dozvědět díky psychologii. Osobnost je chápána jako soubor ucelených a uspořádaných psychických jevů jedince a také jeho odlišnost od ostatních lidí. Průcha a kol. (1995) zmiňují, že žák je osobnost, která je v pozici vyučovaného, a to bez ohledu na věk (může jim být malé dítě, adolescent, dospělý člověk nebo i starší člověk v důchodovém věku) a pohlaví.

2.3. Charakteristika staršího školního věku

Tato diplomová práce se zabývá výzkumem především na žácích starších 13 let až po žáky v maturitních ročnících, proto následující kapitoly budou věnované období pubescence a adolescence.

2.3.1. Pubescence

V období pubescence, které zpravidla začíná kolem 11. až 13. roku života a kolem 14. a 15. roku končí, dochází k poměrně zásadním změnám v životě dětí. Toto časové rozmezí může probíhat u každého člověka jinak a je velmi individuální. Dochází v tomto období k procesu vytváření si své vlastní identity, přičemž dochází k postupnému pomyslnému přepisu ze statusu dítěte na status dospělého člověka. Pubescenti prochází hormonálními změnami a v této fázi

vývoje zároveň dochází také k fyzickým změnám, jako je např. první menstruace, poluce, růst ochlupení nebo hrubnutí hlasu u chlapců a zpravidla bývá v tomto období zvýšený zájem o sexualitu vlivem hormonů (Vágnerová, 2008).

Již zmíněné hormonální změny způsobují časté střídání nálad a emoční nestálost. Často v tomto náročném období mají dospívající problém se sebezpřijetím v souvislosti s fyzickými změnami a hodnocení od okolí. Tyto změny se opět projevují u každého jedince jinak. Obvykle se u nich objevuje pocit neporozumění od dospělých (resp. učitelů a rodičů), projevují se různými způsoby – někdo se do sebe uzavře a trpí pocitem méněcennosti, někdo své negativní naladění kompenzuje tak, že se začlení do nějaké skupiny lidí, u kterých má pocit, že mu rozumí (Vágnerová, 2008).

Chování bývá impulzivní a nepředvídatelné, proto se toto období také nazývá období vzdoru či hormonální bouře (Vágnerová, 2008).

2.3.2. Adolescence

Adolescence navazuje na již zmíněnou pubescenci, přichází tedy po zhruba 15. roku života a obecně lze tvrdit, že adolescenti jsou všechny osoby ve věku od 16 do 20 let, tedy zhruba do věku ukončení střední školy. Člověk v tomto období již chce žít jako dospělý, nicméně mu schází některé vnitřní předpoklady, jako je např. zodpovědnost (Vágnerová, 2008).

Pro toto období jsou specifické některé charakteristiky. Jednou z nich je fyzická zralost – v této oblasti je již ukončený růst a obvykle je ustálená i váha. Adolescence se také pojí s procesem osamostatňování se, kdy jedinec začíná toužit po vlastním „svobodném“ životě a rodiče již přestávají mít dominantní vliv. S tím také souvisí negativní pocity, jako ne nejistota z budoucnosti – lidé v tomto období začínají řešit své první práce a bydlení a hledají si své vlastní místo ve světě, srovnávají si žebříček hodnot a postojů (Vágnerová, 2008).

Toto období je spojováno také se změnou škol, a to ať už přechodem na střední nebo i vysokou školu, či nástupem do práce, tím pádem dochází ke změně okolí daného jedince a dochází k tzv. hlubší socializaci, kdy má již větší nároky na kvalitu vztahů a přátelství (Vágnerová, 2008).

Adolescenti se zajímají mnohem více o svůj zevnějšek než kdy dříve a vnímají svůj vzhled jako klíčový pro jejich sebepojetí. Péče o svůj vzhled je také úzce spjat se sexuálními potřebami jedinců, neboť v této fázi vývoje lidé začínají být i sexuálně aktivní a hledají si své první partnery (Vágnerová, 2008).

2.4. Faktory ovlivňující žáka

Na to, jaký žák je, jak se chová a projevuje, se podílí několik různých faktorů, které mají na žáka zásadní vliv. Faktorů, které mohou mít na žáka vliv je celá řada. Prvním faktorem a lze tvrdit, že i jedním z klíčových, je jeho rodina. Pro žáka je důležité, aby se doma cítil bezpečně a přetrvávala psychická pohoda. Další bod, který je třeba zmínit, je prostředí školy, ve kterém se žák pohybuje. Sem nepatří jen pouhá budova školy nebo jak vypadá uspořádání ve třídě, ale také to, jaké má žák vztahy s učiteli a spolužáky, jaké je třídní klima, atmosféra v kolektivu nebo jak probíhá vyučování. Dalším faktorem je žákův volný čas, který každý žák potřebuje, aby se mohl rozvíjet pomocí jiných aktivit a činností – zájmové kroužky apod. Nelze opomenout samozřejmě žákův zdravotní a psychický stav.

Rodina

V odborné literatuře lze najít velké množství definic termínu rodina, každý autor na tento pojem nahlíží trochu jinak. Např. Voydanoffová (2007) píše, že rodina má dvě různé definice. První je taková, že rodina je složena z osob, které spojuje biologické nebo manželské pouto. Občas jsou zde zahrnuty i osoby, které sdílí domácnost, jiné znění definice považuje za rodinu i lidi nežijící v jedné domácnosti. Druhá verze definice od Voydanoffové (2007) je založena spíše na emocionální rovině, kde jsou za rodinu považovány osoby, které mají citový vztah a společné závazky.

Další pohled uvádí Hartl a Hartlová (2010), kteří rodinu popisují jako společenskou skupinu spojenou manželstvím nebo pokrevními vztahy, určitou odpovědností a pomáháním si mezi sebou navzájem. Z hlediska volného času popisuje Hofbauer (2004) rodinu jako primární sociální skupinu, která pro děti má

být prvotním prostředím volnočasového života a výchovy. Z pohledu sociologie je rodina vnímána jako zajištění lidské reprodukce, které je v dané zemi zákonné (Možný, 2008).

Rodina je primární skupina, do které se jedinec rodí, vyvíjí se a žije v ní. Má největší vliv na utváření osobnosti a vlastností jedince. Patří do malých skupin, protože počet členů nebývá velký. Není zde žádná hierarchie, přesto se však musí dodržovat určitá pravidla stanovená rodinou. Rodina poskytuje dítěti zázemí, vychovává ho, finančně ho zabezpečuje a ať už vědomě nebo nevědomě, má na dítě vliv, a to jak pozitivní, tak negativní (Lašek, Loudová, 2013).

Rodina plní určité funkce, kterých je celá řada. Nejčastěji uváděnými jsou však funkce následující (Haviger a kol., 2014):

- Biologicko-reprodukční
- Normativní
- Ochranná, zaopatřovací, pečovatelská
- Emocionální
- Ekonomická
- Relaxační a rekreační

Ve chvíli, kdy rodina neplní své funkce a dochází k vnitřnímu rozkladu rodiny, vzniká riziko poruch rodiny a nesprávného vývoje dítěte. Následky si pak dítě odnáší do svého budoucího života. Na základě toho, zda rodina plní či neplní své funkce řádně, ji lze dělit na tyto čtyři typy (Kraus a kol. 2015):

1. **Funkční** – rodina plní své funkce a vývoj dítěte je řádně zajištěn
2. **Problémová** – rodina má závažnější problémy, ale je schopna je sama vyřešit
3. **Disfunkční** – neplní některé nebo všechny své funkce a je ohrožena rodina i vývoj dítěte
4. **Afunkční** – neplní žádné funkce, dítěti rodina škodí a řešením je dítěte rodině odebrat a umístit do rodiny náhradní

Vzdělávací prostředí

Pojem prostředí Čapek (2010) uvádí jako nejobecnější termín, má velký rozsah a zahrnuje i jiné věci než pouze ty sociálněpsychologické. Prostředí, ve kterém výuka probíhá, zahrnuje totiž také vybavení třídy, její rozložení, jak je řešený nábytek v celém prostoru, uspořádání pracovních míst žáků nebo rozmístění sdělovacích prvků (tabule, projektor, nástěnky). Dále se v tomto prostředí řeší hygienické aspekty, kterými jsou např. osvětlení nebo možnost větrání a neposlední řadě akustika místnosti.

Čapek (2010) také uvádí, že vzdělávací prostředí žáků může být ovlivněno:

- **Fyzikálními faktory** – barvy ve třídě, světlo, uspořádání nábytku apod.
- **Psychosociálními faktory** – dělí se na stabilní a proměnlivé
 - Stabilní – rozumí se stálější vztahy mezi žáky a učiteli (klima třídy)
 - Proměnlivé – krátkodobé vztahy a interakce (atmosféra třídy)

Rozdíl mezi klimatem a atmosférou třídy lze popsat v podstatě podobně jako bychom ho popsali v počasí. Klima je dlouhodobý stav, kdežto atmosféra je stav krátkodobý. Dle Čapka (2010) je klima poměrně těžké hodnotit, přestože ho každý účastník v daném prostředí vnímá. Vytváří se během výuky, o přestávkách nebo při jiných mimoškolních aktivitách, jako jsou výlety apod.

Čapek (2010) uvádí, že to, jak prostředí školy vypadá má jistý vliv na klima v kolektivu a učitel by měl mít snahu takové prostředí tvořit tak, aby tam bylo příjemně nejen jemu, ale také žákům. Značný význam má v prostředí nejen pracovní prostor žáků, ale i vizuální stránka třídy a musí se její vnitřní rozmístění dobře promýšlet. Je kladen důraz na výzdobu dětskými výtvary, dekorace na oknech i stěnách, které by měly utvářet příjemný dojem na všechny zúčastněné. Péče o svou třídu a dodržování pořádku žákům také pomáhá udržovat pozitivní vztahy v kolektivu.

Volný čas

Volný čas je důležitý pro každého žáka. Je to oblast, která je velmi zajímavá a přínosná, ale také bývá často podceňovaná. Náplň volného času může být

spojena s nicneděláním, nějakou pravidelnou činností, při které je nutné vynaložit určité úsilí, aby byly překonány některé překážky a aby bylo dosaženo stanovených cílů. Volný čas může být vyplněn i aktivním odpočinkem, čímž jsou myšleny činnosti spojené s pohybem – sport (Hájek a kol., 2008). Hofbauer (2004) charakterizuje volný čas jako činnosti, do kterých jedinec jde s očekáváním a na základě svého svobodného rozhodnutí a přináší mu pocity uspokojení. Uvádí také tři základní funkce volného času, kterými jsou odpočinek, zábava a rozvoj osobnosti.

Dle Pávkové (2002) se nepočítají do volného času činnosti spojené s vyučováním ani vyučování samotné, základní denní péče o sebe, starosti spojené s chodem rodiny a domácnosti. Součástí volného času také není naplňování základních biologických potřeb, jako je jídlo, spánek, hygiena nebo péče o své zdraví. Přestože se tyto činnosti běžně nevnímají jako záliby, někteří lidé si z některých z nich své koníčky vytvoří – vaření apod.

Čáp (1993) uvádí, že volný čas je takový časový úsek, se kterým člověk může zacházet dle svého uvážení a na základě svých zálib. Volný čas slouží k odpočinku a relaxačním činnostem, zábavě, ale také jako příležitosti k poznání nových různorodých činností, získávání dovedností a schopností nebo nabývání nových vědomostí. Zároveň umožňuje naučit se trávit volný čas ve prospěch zdraví jak fyzického, tak psychického a rozvíjení osobnosti.

Aktivity dětí a mládeže vykonávané ve volném čase mají pozitivní vliv na jejich vývoj a budoucí život a volnočasové činnosti mají nepostradatelnou úlohu v životě každého člověka (Janto, Jantová, 2023).

3. VZTAH ŽÁK – UČITEL

Tato kapitola se věnuje vztahu mezi učitelem žákem. Vztah mezi těmito protistranami je naprosto klíčový ve vzdělávacím a výchovném procesu a má zásadní vliv na úspěch žáka. První vztah s učitelem si žák buduje již v mateřské škole, kde poprvé vstoupí do vzdělávacího systému. To se však liší od vztahu učitele a žáka na škole základní nebo střední.

Pedagogický proces lze vysvětlit jako působení učitele a žáka, na sebe navzájem. Učitel má zde pozici iniciátora a žák zaujímá pozici vychovávaného jedince, kterému se díky tomuto procesu rozvíjí osobnost (Jůva, 2001).

3.1. Vymezení vztahu mezi učitelem a žákem

V Pedagogickém slovníku (Průcha a kol., 1995) je tento vztah definován jak vztah mezilidský, který má vliv na průběh a výsledky učitelova vyučování a žákova učení, ovlivňuje kvalitu jejich kooperace, sociální vnímání a také emocionální a motivační aspekty výuky.

Dle Kohoutka (1998) jsou učitel a žák základními aktéry ve vyučovacím procesu, jsou nositeli vyučování a mimo ně se tento proces neuskutečňuje. Vzdělávání a výchova neboli edukace, vzniká na základě sociálních komunikací a interakcí mezi učitelem a žákem. Jedná se o funkční vztah subjektu vzdělávání (učitele) a objektu vzdělávání (žáka).

Tento vztah je asymetrický, zejména se tato nerovnost projevuje při řešení konfliktů. Kvalita vztahu mezi nimi určuje to, jak se formuje žákův postoj k učení. Pokud má žák negativní vztah se svým učitelem, může se to projevit i v učitelově předmětu, naopak kladný vztah motivuje žáka k lepším výsledkům a má na něj pozitivní vliv. Tento vztah má vliv jak na učitele, tak na žáka a odráží se to na jejich psychické pohodě (Kohoutek, 2009).

Dle Schwartzové (2021) vedou pozitivní vztahy mezi učitelem a žákem k lepším výkonům celého kolektivu a zlepšení sociálně-emočního rozvoje. Pevný vztah také poskytuje pocity podpory a důvěry zvláště pro žáky, kteří mívají emocionální nebo vzdělávací problémy. Je klíčové vytvářet takový vztah již od začátku školního roku, neboť to právě může mít zásadní vliv na průběh zbytku školního

roku. Učitelé by si tedy měli vyhradit speciálně čas na to, aby své žáky mohli své žáky lépe poznat. Tento vztah není důležitý jen pro žáky, ale i pro učitele samotné, zejména ve spojitosti s jeho spokojeností v práci a nižším stresem.

3.2. Proces utváření vztahu mezi učitelem a žákem

Úplně první podoba vztahu učitele a žáka začíná v rodinách každého z nás, kdy rodič je v roli učitele a dítě v roli žáka. Všechny vědomosti totiž předávají v tomto období dětem právě rodiče. S postupem času roli učitele získala cizí osoba, která již byla na učitelství specializovaná (Kohoutek, 2009).

První vztah vzniká v mladším školním věku žáka. Zejména na počátku tohoto vztahu dítě přijímá učitele pozitivně a nebere ohled na jeho vlastnosti. Je zde však prostor pro to, aby zde začal vznikat negativní postoj dítěte vůči učiteli. To může způsobit nějaká nespravedlnost učitele nebo špatná známka. V tomto období však tento postoj nebývá dlouhotrvající (Štefanovič, 1967).

V pozdějším věkovém období se už pozitivní či negativní vztah s učitelem žákovi utváří. Žáci v tomto období hodně dávají na první dojem, proto by to učitel neměl podcenit. Čím jsou žáci starší, vytváří si vztah ke svému učiteli postupně na základě poznávání jeho osobnosti. Pro tvorbu pozitivních vztahů se zejména u starších žáků vyznačuje delší čas a více podnětů, zejména pokud to má být trvalejší vztah (Štefanovič, 1967).

Dle Čapka (2008) je realita však taková, že někteří učitelé vnímají žáky spíše jako své podřízené, a ne jako spolupracovníky či partnery. Někteří nejsou ochotni udělat kompromis a na čemkoli se domluvit. Z tohoto důvodu je často postoj žáků stavěný na odporu vůči učiteli, křivdě nebo zklamání. Zejména v období dospívání, ve starším školním věku žáka, toto chování působí velmi negativně na jejich vztah. Někteří učitelé jsou zvláště v tomto období necitliví a neochotní a často žáka ponížují nebo zesměšňují. Toto se děje zejména ve vztahu s takovými učiteli, kteří jsou příliš upjatí na svou roli a nedokážou pochopit svět dětí a jejich zájmy a problémy.

3.3. Klíčové faktory definující vztah mezi učitelem a žákem

Vztah je určován mnoha faktory. Dle Kohoutka (2009) mezi ně patří např. postoj učitele k jeho vlastní profesi, jejich osobnosti, osobní situace, věk a nelze opomenout ani pohlaví. Důležitou součástí, která má vliv na utváření pozitivního vztahu mezi učitelem a žákem je komunikace, respekt, empatie, motivace a spravedlnost. Není vzácnou výjimkou, kdy učitelé mají lepší vztah se svými studentkami a naopak, učitelky se svými studenty, což se může také projevat na klasifikaci žáků. Tato kapitola se věnuje podrobněji i dalším determinantům určujícím tento vztah. Je však důležité brát v potaz, že každý vztah je unikátní, jedinečný a hlavně oboustranný.

Pedagogická komunikace

Pedagogickou komunikací se myslí taková sociální komunikace, která sleduje pedagogické cíle a slouží k vychovávání a vzdělávání. Přívlastek „pedagogická“ může mylně evokovat komunikaci pouze mezi učitelem a žákem ve škole, nicméně tato komunikace se odehrává i v rodině nebo jiných mimoškolních zařízeních (Mareš, Křivohlavý, 1995). Dle Gavory (1988) je to výměna informací mezi učitelem a žákem, která má za cíl dosáhnout výchovných a vzdělávacích cílů, přičemž tento způsob probíhá verbální a neverbální formou.

Mareš a Křivohlavý (1995) uvádí ve své publikace, že pedagogická komunikace mě několik základních funkcí. Pedagogická komunikace zprostředkovává:

- Činnosti účastníků, pracovní postupy (vč. úspěšnosti a neúspěšnosti)
- Vzájemnou výměnu informací, emocí, postojů a zkušeností
- Osobní i neosobní vztahy

Dále pedagogická komunikace (Mareš, Křivohlavý, 1995):

- Tvoří osobnost žáků i ostatních zúčastněných
- Je prostředkem k uskutečňování výchovy a vzdělávání
- Utváří každý výchovně vzdělávací systém

V pedagogické komunikaci jsou stavena určitá pravidla, dle nich může komunikace probíhat. Ovlivňuje ji školní řád, pravidla daná obecně ve společnosti a pravidla vytvořena samotnými učiteli a žáky mezi sebou. (Nelešovská, 2005).

Empatie

Empatie je vnímána jako schopnost vcítění se, porozumění druhému, pochopení jeho stavu, emocí, problémů, zkušeností, které jsou odlišné od těch našich (Čáp, Mareš, 2007). Jinou definici uvádí autor Jedlička (2018), který empatii popisuje jako porozumění díky vcítění se do psychického stavu druhé osoby, což ale neznamená souhlas s tou osobou, ale pouze jeho pochopení.

Dle Bracketta (2020) empatický učitel dokáže pomoci žákům s regulací jejich vlastních emocí. Učitel, který sám zná své emoce, umí je pojmenovat, regulovat a pochopit. Dokáže žákům pomáhat s orientací v jejich pocitech a emocích a jejich regulací. Učitel by si ze své pozice měl vyhýbat posuzování relevantnosti pocitů svých žáků. Tento přístup by mohl žákovi způsobit pocit odmítnutí nebo viny. V případě, že jsou pocity a emoce potlačeny nebo ignorovány, zhoršuje se proces učení, pozornost i paměť žáků. Proto je důležité, aby učitel k žákům přistupoval empaticky.

Důvěra a pocit bezpečí

Cangelosi (1996) důvěru mezi žákem a učitelem považuje za důležitý prvek při vytváření pozitivního klimatu podporující kooperaci mezi žáky a zapojování jich do vzdělávacích činností. Jejich důvěru učitelé mohou srazit tím, že o žácích negativně mluví nebo o nich šíří nepravdivé informace.

Je však zapotřebí získat nejen důvěru žáků k učiteli, ale také aby si v kolektivu byl jistý učitel a je důležité, aby žáci cítili důvěru i ze strany učitele. Díky tomu, že vznikne vzájemná důvěra, mohou být k sobě obě strany otevřenější a mít vřelejší vztah (Vágnerová, 1999).

V momentě, kdy dojde ke vzniku oboustranné důvěry, vzniká také pocit bezpečí. Tento faktor vypovídá především o tom, jaké je školní prostředí. Bezpečí je zde chápáno jako např. nemít strach promluvit o svých vlastních pocitech, projevit svůj názor před ostatními spolužáky nebo se svěřit se svým trápením.

Důvěru ani pocit bezpečí žák nezíská hned, tyto pocity přichází postupně a tvoří se při různých činnostech a čase stráveném v kolektivu s učitelem společně. Když učitel před žáky ukáže svou přátelskou tvář, je budování důvěry a pocitu bezpečí mnohem snazší (Průcha, 2006).

Motivace a zpětná vazba

Motivace je pro učitele i psychology citlivou záležitostí, a hlavně je individuální. Jak je žák motivován odráží. spoustu jiných faktorů. Těmi je např. povaha, typ žáka, hodnocení, klima ve škole, postoj učitele nebo i pochvala od rodičů (Martin, Waltmannová-Grenwoodová, 1997). Dle Mareše a Čápa (2001) je motivace žáka založena na jeho potřebách, zvláště na těch sociální povahy (např. potřeba osobního vztahu, potřeba výkonu a úspěchu, pocit uznání od okolí, potřeba seberealizace nebo poznání či úcty od ostatních, ale i sám k sobě).

Chování a učení žáků je ovlivňováno z velké části motivací žáků. Žák, který je motivovaný má touhu dosáhnout určitých cílů, je trpělivý, vytrvalý a rozhodný. Motivaci lze dělit na dva druhy – vnější a vnitřní. Vnější motivace je založena zejména na principu odměn – pochvala, vyznamenání, diplomy, dobré hodnocení od učitele a v neposlední řadě také peníze a dobroty. Vnitřní motivace naopak vychází ze samotného žáka. Takový žák se sám aktivně zapojuje do činností, aniž by za to cokoliv přijímal a je přesvědčený, že k úspěchu je potřeba vynaložit nějaké úsilí (Starý, 2005).

Učitel může pro zvýšení žakových výkonů nebo řešení jeho školních problémů použít právě motivaci, která je v tomto případě velice účinná. Učitel by měl mít holistický přístup k motivaci žáka a aby co nejlépe motivoval, je zapotřebí znát žakovy potřeby, které má žák co nejvýše postavené (Lokša, Lokšová, 1999).

Pokud žáci chápou význam a smysl vzdělávacích činností, nemají tak velkou potřebu být motivovaní z vnějšku. Zájem žáků je vyšší, pokud v činnostech vidí smysl a pro ně přidanou hodnotu. Někteří žáci sice dokážou splnit zadané úkoly, ale už je nevnímají jako cenné, protože očekávají za svůj výkon nějakou zpětnou vazbu (odměnu) (Boekaerts, 2005, s. 61).

Je důležité, aby byl podporován vznik motivace vnitřní. Ten může podpořit právě učitel svým vztahem k žákovi, komunikací za použití efektivních technik, aktivního naslouchání, hodnocením, ale také sebehodnocením žáka, což se musí žák ve starším školním věku sám naučit. Rozvíjí totiž u žáka kritické myšlení. (Mešková, 2012). Kopřiva a kol. (2008) uvádí čtyři zásady pro udržení vnitřní motivace žáka:

- Smysluplnost – aby žákům dávaly činnosti smysl
- Spolupráce – aby žák mohl uspokojit své sociální potřeby
- Svobodná volba – aby se sám mohl rozhodnout – co, jak a s kým
- Zpětná vazba – aby žák dostával hodnocení na svou práci

Chování, které je motivované z vnějšku, lze nazývat jako instrumentální, neboť je v podstatě nástrojem k tomu, aby bylo dosaženo těchto vnějších faktorů (odměna, trest), a to však jen po dobu, která je nezbytně nutná. Tento způsob motivace bývá často uplatňován při školním učení. Žáci, kteří potřebují převážně vnější motivaci bývají ve vyšším stresu, pociťují nejistotu, úzkost a mívají nižší sebevědomí oproti žákům, u kterých převládá motivace vnitřní. (Lokša, Lokšová, 1999).

4. SOCIÁLNÍ SÍŤ

Poslední kapitola teoretické části této diplomové práce se věnuje internetu a sociálním sítím. Tento velký fenomén posledních let obklopuje životy nás všech, ať už chceme nebo ne, stává se naprosto nepostradatelnou součástí každého dne. Náplň této kapitoly tvoří vysvětlení pojmů internet a sociální síť, dále obsahuje část, která se věnuje nejpoužívanějším sociálním sítím a jejich využití ve výuce. Dále je zde vymezen vztah mezi žákem a učitelem na sociálních sítích a možná rizika tohoto vztahu, který bývá v dnešní době běžnějším. Poslední část je věnována komunikaci mezi učitelem a žákem na sociálních sítích.

4.1. Vymezení pojmu internet

Internet dnes neodmyslitelně patří k našim životům. Je to síť, která propojuje miliardy elektronických zařízení po celém světě, od stolních počítačů až po chytré telefony. Internet lidem umožňuje získávat informace i z druhého konce světa a stejně tak i komunikovat s lidmi, kteří jsou tisíce kilometrů daleko bez ohledu na čas (GCF, ©1998-2021a).

Je to rozsáhlá síť mezi počítači a servery, které jsou vzájemně propojené s globální infrastrukturou komunikace a umožňuje lidem a institucím sdílet informace, spolupracovat a komunikovat i přes geografickou či politickou hranici (Kurose, Ross, 2017).

.

4.2. Vymezení pojmu sociální síť

Definice a vysvětlení pojmu sociální síť existuje celá řada, ale v základě vyznívají všechny velmi podobně. Dle Kohouta lze sociální síť definovat jako online službu, díky které si lidé mohou vytvářet své vlastní osobní profily díky registraci. Tento profil pak lze používat jako prostředek ke komunikaci a interakci s ostatními lidmi nebo jen ke sdílení obsahu různého typu – informace, fotografie, videotvorba apod. s ostatními registrovanými uživateli na stejné platformě (Kohout, Karchňák, 2016).

Kaplan a Haenlein (2010) uvádí, že sociální síť je online platforma nebo aplikace, díky které se uživatelé mohou propojit navzájem, sdílet spolu obsah a komunikovat v digitálním prostředí. Dále také zmiňují, že si zde lidé vytváří své profily, mohou si přidávat ostatní lidi do přátel, sledovat je nebo se připojovat do různých komunit či skupin se stejnými zájmy. Sociální sítě se tak staly nedílnou součástí moderní komunikace.

Dle Maříkové (2014) je mezi komunikací tváří v tvář a tou virtuální rozdíl v tom, že přes sociální sítě je využívána anonymita, kterou lze použít na všech sociálních sítích. Někteří uživatelé se vydávají za někoho jiného, než kým ve skutečnosti jsou, a to má zásadní vliv na jejich chování. Na sociálních sítích bývají lidé mnohem více přímočaří a nemají takové zábrany. Charakteristické je pro tento typ komunikace provokativní jednání.

4.3. Nejpoužívanější sociální sítě

Facebook

Facebook je jednou z nejstarších a dodnes nejpoužívanějších sociálních sítí. Tato sociální síť umožňuje online sdílení a spojení s rodinou a přáteli bez ohledu na místo a čas. Facebook byl původně navržen jako komunikační platforma pro studentem Harvardovy univerzity v roce 2004 – Markem Zuckerbergem. V té době byl sám ještě studentem. Od roku 2006 se k Facebooku mohl připojit kdokoliv, komu bylo 13 let. Facebook je i dnes největší sociální sítí světa (GCF, ©1998-2021b).

Facebook je velice úspěšný zejména proto, že dokáže oslovit své uživatele. Je otevřený pro každého a je uživatelsky přívětivý – dokáže se zaregistrovat úplně každý, i s minimální technickou zkušeností. Přestože v počátku byl Facebook hlavně prostor pro komunikaci s přáteli, postupně si ho začaly oblibovat i firmy, které dokázaly na své cílové skupiny ideálně působit a stal se tak ideálním prostředím pro budování značek díky marketingu. Kromě toho je Facebook prostor, kde uživatelé mohou sdílet své fotografie, textové zprávy, videa statusy nebo i emoce se svými přáteli (Nations, 2021).

Dnes Facebook vlastní také Instagram a WhatsApp. Kromě těchto sociálních sítí odkoupil také firmu Oculus, díky kterému vyvíjí brýle do virtuálního světa. Vydělává na cílené reklamě a čelí kritice za špatnou ochranu osobních údajů. Současně se také snaží o vývoj digitálních peněz Libra (Sítě v hrsti, © 2023).

Instagram

Je bezplatnou aplikací, kde uživatelé sdílí své fotky a videa se svými přáteli nebo pouze s vybranou skupinou z nich. Uživatelé si mohou navzájem mezi sebou komentovat příspěvky, prohlížet si je nebo označovat tlačítkem „To se mi líbí“. Aby se uživatel mohl registrovat, je potřeba, aby dosáhl věku 13 let, měl platnou mailovou adresu a vybrané uživatelské jméno (Instagram, © 2023).

V roce 2010 byl Instagram spuštěn a od té doby počet uživatelů stále vzrůstá. O dva roky později, jak již byl zmíněno, byl odkoupen Facebookem. Na této sociální síti převažuje sdílení fotografií, avšak v současné době se do popředí dostaly hlavně krátká videa ve stejném formátu jako na TikToku. Přímou v aplikaci Instagram lze fotografie i videa přímo upravovat. Podobně jako na Facebooku uživatelé mohou své příspěvky navzájem komentovat, psát popisky k symbolu #, označovat své přátele na společných fotografiích nebo videích a šířit tak své příspěvky mezi co nejvíce lidí (Hu a kol., 2014).

TikTok

Mezi současné nejpopulárnější sociální sítě patří rozhodně TikTok. TikTok je platforma pro sdílení krátkých, dnes i delších videí (od 3 do 60 vteřin). V současné době lze přes TikTok dělat i živá vysílání. Uživatelé nejčastěji natáčejí vtipná videa, taneční nebo i videa naučná, která mají i přidanou edukační hodnotu. Co se týče uživatelů, není to sociální síť pouze pro mladé, ač většina z nich patří mezi generaci mileniálů až po generaci Z. Není však výjimkou, že jsou zde zaregistrovaní i starší lidé (Rosulek, 2020).

Na TikToku je v zásadě jediný cíl, a to nechat video stát se virálním a oslovit tak co největší skupinu lidí. Stejně jako Instagram a Facebook je TikTok ideálním prostorem pro marketing. Díky jeho téměř dokonalému algoritmu je pro prodej

skvělým prostředím. Je zajímavé, že princip, na kterém TikTok funguje, byl tak atraktivní pro ostatní sociální sítě, že ho začal využívat i Instagram v podobě Reels, ale i YouTube v podobě Shorts (Rosulek, 2020).

Twitter

Sociální síť Twitter byla založena v roce 2006 a převážně dává uživatelům možnost komunikovat a interagovat s dalšími lidmi díky veřejným zprávám, kterým se říká „tweet“. Dnes lze komunikovat přes Twitter i soukromě díky přímým zprávám. Patří mezi mikrobloginové platformy a lze používat na všech počítačích i chytrých telefonech. Termínem mikroblogin se zde rozumí to, že Twitter umožňuje publikovat pouze krátké zprávy. Od roku 2017 je možné napsat do jedné zprávy 280 znaků z původních 140. Tuto sociální síť dnes mladá generace spíše opouští a zůstávají jí věrní spíše starší uživatelé. Stejně jako u předchozích sociálních sítí je nutná registrace (Ward, 2023).

BeReal

Tato sociální síť/aplikace existuje od roku 2020, což jí řadí mezi nejmladší sociální sítě vůbec. Její popularita dne ode dne stoupá. Tato aplikace by se mohla zdát jako opak Instagramu, kde je většina fotek naprosto dokonale upravená. BeReal totiž funguje tak, že se sdílí pouze skutečné a autentické fotky, a to tady a teď. Má být jakousi alternativní sociální sítí, která ukazuje i nedokonalosti v lidských životech (Černovský, 2022).

Žádná jiná aplikace nefunguje stejně a její způsob používání lze považovat za jedinečný. Jednou denně v náhodnou dobu přijde uživateli od aplikace BeReal upozornění, aby vyfotil do dvou minut jednu fotografii přední a zadní kamerou svého chytrého telefonu to, co právě dělá, a to sdílel se svými sledujícími (Černovský, 2022).

Pokud se uživateli pořízené fotografie nelíbí, smí je nahradit, nicméně ostatní uživatelé uvidí, že byly fotky upravené – tím ztrácí smysl myšlenka aplikace "být opravdový". Pokud uživatel nestihne fotografie pořídit, nic se nestane, jen ostatní uživatelé vidí, že má se sdílením zpoždění. Pokud však uživatel nesdílí nic,

nemůže si prohlížet příspěvky ostatních přátel. Svůj profil lze nastavit jako veřejný, i jako soukromý. Je zde důležité dbát na ochranu soukromí, protože sdílené místo, kde se právě člověk nachází, může cizí člověk z fotografie poznat a vědět, kde se nachází a zneužít toho. Proto by se při používání této aplikace mělo dbát na zvýšenou opatrnost (Černovský, 2022).

YouTube

Tato sociální síť, jejíž sídlo se nachází v Kalifornii, byla založena v roce 2005 Stevem Chenem, Chadem Huerlym a Jawedem Karimem. YouTube vznikl z nápadu, že by si mohli lidé mezi sebou sdílet svá domácí videa. Tento nápad se ujal poměrně rychle a dnes je jednou z největších sociálních sítí světa. V roce 2006 byl odkoupen společností Google (Hosch, 2009). Je to tedy platforma sdílející různě dlouhá videa a většina z nich je natočena tvůrci amatéry, nicméně i profesionálové sem sdílí svou tvorbu. Nachází se zde videa různých témat – sport, návody, vzdělání, hudba, móda a mnoho dalších (Rouse, 2016).

YouTube je bezplatný, avšak lze si už zaplatit členství YouTube Premium, díky kterému jsou z videí odstraněny reklamy. Na YouTube se měsíčně přehraje kolem 6 miliard hodin videí. Stejně jako u předchozích sociálních sítí je zde pro přihlášení omezená věková hranice 13 let (GCF, ©1998-2021c).

Snapchat

Snapchat byl založen třemi studenty Stanfordovy univerzity (Evan Spiegel, Reggie Brown, Bobby Murphy) v roce 2011. Původní nápad Browna byl vytvořit mobilní aplikaci, kde by lidé mohli sdílet své fotografie a videa, která však po chvíli zmizí. Původní předchůdce Snapchatu byla aplikace Picaboo, která byla spuštěna v červenci. Jen o dva měsíce déle byl Brown z firmy vytlačen a firma od té doby nese název Snapchat (O'Connell, 2020).

Snapchat je opět trochu jiný oproti ostatním sociálním sítím. Lidé si v aplikaci, jak již bylo zmíněno, posílají videa a fotografie, které lze zobrazit na omezenou dobu po několik vteřin. Je tak ideálním způsobem pro sdílení momentů ze svého života s přáteli, ale tak, aby jim fotografie nezůstávaly uložené v galerii, jak by tomu bylo

u nějakých messengerů. V aplikaci lze fotografie také upravovat, přidávat filtry, samolepky či text (Kubala, 2019).

Na první pohled se aplikace může zdát jako bezpečná, nicméně opak je pravdou. Je to ideální prostor pro kyberšikanu, kdy útočník může posílat oběti výhružné zprávy, které po chvíli zmizí. Dále je se Snapchatem spojován sexting – posílání svých intimních fotografií. Toto je rizikové zejména u dětí a mládeže, pro které je tato myšlenka lákavá, neboť fotografie přeci zmizí. Nicméně není výjimkou, že to zkusí i dospělí lidé. Fotografie sice v aplikaci zmizí, nicméně není problém si udělat screenshot nebo si kopii těchto fotografií obstarat jiným způsobem. Snapchat dokáže upozornit, že si druhá strana udělala snímek obrazovky, ale to nikomu nezaručí, že doručená fotografie se nedostane dál jiným způsobem (Kubala, 2019).

4.4. Sociální sítě ve škole

Škola nemůže vývoj sociálních sítí a jejich expanzi ignorovat. Je důležité, aby bylo žákům zdůrazňováno, že počítač je hlavně pomůcka ke vzdělávání a může pomoci s řešením úkolů nebo můžeme díky němu získat nové informace. K tomu, aby učitelé mohli využít principy technologií ve výuce, je potřeba využít kreativitu, znalosti a zkušenosti žáků. Zároveň je důležité ze strany učitelů a rodičů informovat žáky o možných nebezpečích sociálních sítí (Strach, 2010).

Dle Stracha (2010) lze sociální sítě využít ve škole následujícími způsoby:

- Jako prostředek zjišťování dění v politice, kultuře a ekonomice
- Jako pomůcka k domácí přípravě nebo k doučování či konzultacím
- Jako nástroj ke zlepšování vztahu v kolektivu
- Jako způsob komunikace mezi školou a rodiči

4.4.1. Sociální sítě a výuka

Díky zařazením sociálních sítí a moderních technologií je možné, že se u žáků probudí větší zájem. Tím, že se spojí starší vzdělávací postupy s moderními technologiemi mohou vznikat různé didaktické hry a žáci mohou začít projevovat větší zájem o různé předměty. To, že učitel používá moderní technologie ve

výuce je pro něj velký benefit. Žáci tak mají větší respekt k jeho schopnostem a zejména žáci současné generace tohle velmi ocení. Naopak učitelé, kteří nemají ani nejmenší zkušenost s jejich využíváním, jsou v této oblasti poměrně znevýhodněni. Neznalost v této oblasti vede často ke ztrátě respektu k učitelovým znalostem. Je důležité jít s dobou a nechávat žáky samotné tvořit nové způsoby komunikace, avšak proto je důležité, aby učitel byl s užíváním sociálních sítí a technologií obeznámen a mohl je tak didakticky do výuky zapojovat (Strach, 2010).

4.4.2. Sociální sítě a domácí příprava

Dnes mají učitelé i žáci velké možnosti díky moderním technologiím. Díky sociálním sítím mají tu možnost se připojovat do skupin, ve kterých lze komunikovat, ale zároveň lze využít i komunikace přímé s jednotlivci. Sociální sítě mohou poskytovat i rady rodičům, kteří dohlíží na domácí přípravu svých dětí. I v případě, kdy si žák neví rady s domácím úkolem, může kohokoliv kontaktovat např. skrze Facebook, aby se s ním mohl ohledně domácího úkolu poradit. Dnes je však možné spoustu informací i vyhledat pomocí internetových prohlížečů (Strach, 2010).

Vhodnou kombinací výukových materiálů a programů lze docílit větší efektivity a dynamiky vzdělávání jak v distanční, tak v prezenční výuce. Sociální sítě lze využívat na skupinovou práci, přičemž učitel musí stanovit jasná pravidla. Pomocí tohoto přístupu může být do výuky zapojováno mnohem víc interaktivních metod (diskuze, tvoření mezipředmětových vazeb, využívání filmů a videí ve výuce apod.). Používání skupin na sociálních sítích může také snížit výskyt šikany, neboť žáci, kteří se šikany dopouští v reálném prostředí, nemusí být vždy vůdčími osobnostmi i na sociálních sítích. Vhodné nakombinování žáků do práce ve skupinách na sociálních sítích může potlačit agresivitu některých žáků, kteří se šikany běžně dopouští. Naopak učitel může také zdůraznit individuální nadání běžně šikanovaných žáků. Díky tomu lze nenásilně podpořit pozitivní klima v kolektivu (Strach, 2010).

4.5. Vztah a komunikace mezi učitelem a žákem na sociálních sítích

Komunikace a chatování učitelů s žáky může zásadně ovlivnit jejich vztah, zejména pokud se jedná o komunikaci o osobních věcech. Povolení sledování nebo žádosti o přátelství tak dovoluují učitelům i žákům si vzájemně nahlížet do jejich osobních životů, což může vést k překročení profesionálních hranic. Chatování s učiteli sice může pomoci žákům s výsledky ve škole, nicméně po nějakém čase se skutečně mohou začít překračovat hranice a konverzace se mohou začít stávat osobnějšími. To pak při zapojení emocí může dojít do takové fáze, kdy se situace stává vážně nevhodnou (Middle Earth, 2016).

4.5.1. Výhody komunikace na sociálních sítích

Využívání sociálních sítí v komunikaci mezi učiteli a žáky může mít celou řadu rizik. Je zde spousta důvodů, proč se žáky na sociálních sítích nekomunikovat. Přesto však může tato komunikace přinášet nějaké výhody. Dle portálu Middle Earth (2016) komunikace na sociálních sítích může být výhodná z těchto důvodů:

- Komunikace skrze sociální sítě je snadná a rychlá pro učitele i žáky.
- Žák může na základě poslané zprávy učiteli ohledně domácího úkolu dostat ihned odpověď.
- Učitel může ve skupině komunikovat s celou svou třídou, což může být užitečné zvláště v období, kdy učitel náhle ve škole chybí.
- Chatováním s učitelem se žáci učí respektovat komunikaci a připravuje je to zároveň na komunikaci s dospělým světem.
- Společná diskuze může přidávat hodnotu k vyučování a zároveň spolu mohou sdílet i nápady.
- Správné využití této komunikace může sloužit žákům k procvičení „nižší úrovně myšlení“ a připravit se tak na „vyšší“ ve škole.
- Stydlivějším žákům může pomoci se zapojením se do diskuzí.

4.5.2. Rizika vztahu mezi učitelem a žákem na sociálních sítích

S tím, jak se sociální sítě rozšiřují a zvyšuje se počet komunikačních možností, rostou samozřejmě i určitá rizika. Učitelé by měli své profily ovládat zodpovědně

a vhodným způsobem. Čím obezřetnější budou, tím menší je pravděpodobnost narušení učitelské profesionality, která se od učitelů očekává. Pro udržení důvěry je důležité respektovat profesionální hranice, které učitel má mít ve škole i na zmíněných sociálních sítích. Pokud konverzace s rodiči nebo žáky přes ně zasahuje do osobnější roviny, začínají se zde profesionální hranice stírat. To může vést ke ztrátě autority v běžném vzdělávání žáků ve škole. Nevhodné zacházení se sociálními sítěmi může mít také negativní dopad na učitelovu pověst (Ontario College of Teachers, 2017).

V profesi učitele je zkrátka důležité se chovat profesionálně v jakékoli formě komunikace, neboť je to veřejné povolání. Sociální sítě podporují spíše neformální komunikaci, a tím se tak naruší určité hranice. Chatování s žáky, byť může být založeno na nejlepších úmyslech, narušuje autoritu a vážnost a vztah s učitelem se jednoduše změní, pokud se žáci stanou s učiteli přáteli ve virtuálním prostředí. Pro zachování soukromí by se učitelé měli řídit jednoduchým pravidlem, že na sociální sítě nesdílí nic, co by nesdíleli ani v běžné výuce (Ontario College of Teachers, 2017).

4.5.3. Doporučené používání sociálních sítí se svými žáky

Učitelé by se v zásadě měli chovat stejně obezřetně, jako jsou upozorňováni žáci a dodržovat základní pravidla bezpečného používání sociálních sítí. Zde je uvedeno několik základních doporučení, jak sociální sítě používat jako učitel (Middle Earth, 2016):

- Nastavit si profily jako soukromé na všech sociálních sítích
- Založit si zvlášť svůj profesionální účet na sociálních sítích, čímž si učitel vytvoří hranici mezi osobním a profesním životem
- Neříkat na sociálních sítích nic, co by nemohlo být řečeno ani ve škole
- Vyhýbat se osobním tématům a přehnaným přátelstvím se s žáky a chatováním s nimi, neboť to může často vést nepříjemným nedorozuměním
- Nikdy nesdílet osobní informace
- Udržovat stejný profesionální vztah na sociálních sítích jako ve škole
- Nenabízet žákům rady přes soukromé textové zprávy na sociálních sítích

- Zvážit používání sociálních sítí jako prostředek komunikace obecně, aby nebyla ohrožena bezpečnost

Další doporučení sdílí také portál University of the People. Zde jsou některá z nich (University of the People, n. d.):

- Zůstat v kontaktu se svou třídou – ideálně však prostřednictvím mailové komunikace nebo obdobným způsobem
- Nevést přímou konverzaci s jednotlivými žáky na sociálních sítích (výjimkou je komunikace skrze mail nebo software školy – př. Bakaláři, EduPage atd.)
- Sledovat respektované kolegy a vzdělávací lídry, kteří jsou inspirativní
- Nezveřejňovat příliš osobní fotografie (z večírků, odhalené fotografie)
- Neoznačovat své kolegy na svých příspěvcích
- Nezveřejňovat žádné příspěvky během pracovní doby

EMPIRICKÁ ČÁST

5. VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Výzkumné šetření se zabývá postoji učitelů a žáků k jejich vzájemnému vystupování a působení na sociálních sítích. Dále se věnuje jejich komunikaci na sociálních sítích, používání sociálních sítí ve výuce, jestli se navzájem sledují a zda by se mezi sebou měli či neměli sledovat.

Pro tento výzkum byla použita kvantitativní výzkumná metoda v podobě dotazníků. Byla zvolena proto, aby získaný pohled byl co nejvíce objektivní a co nejkompexnější. Z tohoto důvodu bylo potřeba získat odpovědi od co nejvíce respondentů. Jejím obsahem jsou cíle a metodologie, charakteristika výzkumných vzorků, průběh a interpretace výzkumného šetření.

5.1. Cíl a metodologie výzkumného šetření

Cílem této práce je zjistit, jaké postoje zauímají žáci druhého stupně základních škol a studenti středních škol k působení učitelů na sociálních sítích a stejně tak to, jaké postoje zauímají učitelé k vystupování svých žáků. Vedlejším cílem je zjistit, jak mezi nimi probíhá komunikace skrze sociální sítě, zda jsou používány ve výuce a proč by se měli či neměli na sociálních sítích sledovat.

Hlavní výzkumná otázka:

- Jaké postoje zauímají žáci a učitelé ke svému vzájemnému vystupování a působení na sociálních sítích?

Díličí výzkumné otázky:

- Jak vypadá komunikace mezi učitelem a žákem na sociálních sítích?
- Jsou používány sociální sítě při výuce?
- Proč by se měli nebo neměli učitelé a žáci na sociálních sítích sledovat?

Výzkumné šetření bylo realizováno pomocí kvantitativní metody sběru dat, konkrétně pomocí dotazníků. Metoda dotazníku je nejpoužívanější v rámci pedagogických výzkumů. Dle Chráska (2016, s. 158) je dotazník „soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba respondent odpovídá písemně.“

Součástí výzkumného šetření byly dva dotazníky, jeden pro žáky starší 13 let a druhý pro učitele základních a středních škol. Byly vytvořeny v Google Forms, což je software, který spravuje výzkumy, je součástí Google Docs a který bezplatně nabízí společnost Google. Jelikož se jedná o online webovou aplikaci, byly dotazníky rozesílány online skrze URL adresy.

Dotazník pro žáky tvořilo dohromady 24 otázek. První čtyři otázky byly identifikační, které zjišťovaly základní informace o respondentovi. Zbylé otázky byly již zaměřené k cíli výzkumu. Dotazník tvořily převážně uzavřené otázky, konkrétně 8 z nich byly otázky dichotomické s možností odpovědí ano – ne či pozitivní – negativní, dále byl dotazník tvořen také položkami týkajícími se frekvence (př. denně – jednou týdně – jednou měsíčně – 1-2x ročně). Pět z uzavřených otázek lze však považovat za polootevřené, jelikož bylo potřeba výběr svých odpovědí zdůvodnit. Dotazník obsahoval také výčtové položky, kde respondent mohl vybírat současně několik odpovědí a byla zde přidána odpověď „Jiné“, kam mohl respondent svou celkovou odpověď doplnit, pokud nebyla v nabízených možnostech (Chráška, 2007).

Druhý dotazník byl určený pro učitele a skládal se z 26 otázek. První otázky stejně jako u předchozího dotazníku tvořily identifikační položky (3). Otázky byly převážně dichotomické, resp. s variantou odpovědí ano – ne, dále byly také zaměřené na frekvenci (př. několikrát denně – 1x denně – 1x týdně – 1x měsíčně – vůbec). Dotazník obsahoval také výčtové položky s možností výběru více odpovědí. Některé uzavřené otázky byly také doplněné o možnost zdůvodnění v podobě otevřených otázek (Chráška, 2007).

5.2. Průběh výzkumného šetření

Před rozesláním dotazníků proběhla tzv. pilotáž. Díky té byla zjišťována správná formulace a srozumitelnost otázek a jak je časově náročné dotazníky vyplnit (Průcha, 2014). Tato fáze byla testována na malém vzorku respondentů ve věku 13-18 let, u druhého dotazníku se podíleli na testování respondenti starší 23 let. Z této testovací fáze vyplynulo, že vyplnění dotazníku trvá od pěti do deseti minut a otázky nejsou náročné.

Po této fázi následovalo samotné dotazníkové šetření. Vzhledem ke zkušenosti z dotazníkového šetření v rámci bakalářské práce, kdy návratnost dotazníků od žáků po kontaktování ředitelů škol byla nulová, byl zvolen postup sdílení dotazníku online konkrétním učitelům, kteří dotazník dále distribuovali svým žákům a studentům v rámci svých vyučovacích hodin. Učitelům byl poskytnut QR kód, který promítali na tabuli pomocí projektoru. Dotazník však nebyl zasílán pouze tímto způsobem, ale byl sdílen také na sociálních sítích, což vzhledem k počtu získaných respondentů bylo velmi efektivní. Žáci i učitelé byli samozřejmě informováni o naprosté anonymitě v úvodu samotných dotazníků (viz. Přílohy) a že výsledky budou použity pouze pro zpracování této části diplomové práce.

5.3. Charakteristika výzkumných vzorků

Charakteristice výzkumných vzorků byly věnovány první otázky obou dotazníků. Vzhledem k tomu, jakým způsobem byly dotazníky rozesílány, nelze určit, jaká byla procentuální návratnost u obou dotazníků. Celkem bylo přijato 188 dotazníků žáků a dotazník pro učitele vyplnilo 100 respondentů.

5.3.1. Žáci a studenti

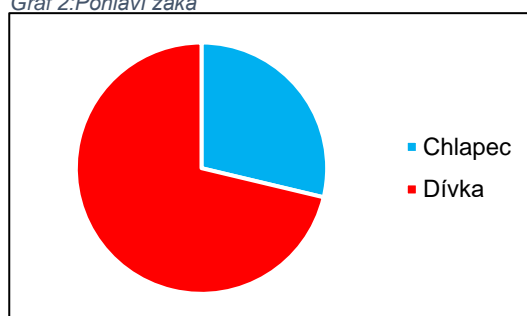
Jak již bylo zmíněno, na této části výzkumu se podílelo 188 respondentů. U nich bylo zjišťováno pohlaví, věk, navštěvovaná škola a ročník. Zjištěná data vykazují, že se na vyplnění dotazníku podílelo 134 dívek (71 %) a 54 chlapců (29 %). Větší část respondentů tvořili studenti středních škol, kterých bylo 120 (65 %) a navštěvovali všechny čtyři ročníky. První ročník tvořilo 14 respondentů (7 %), druhý ročník 33 (18 %), třetí 50 (27 %) a poslední 22 (12 %). Žáci základních škol byli limitováni věkem 13 let, neboť je to minimální věková hranice pro vstup dětí na sociální sítě, která v rámci tohoto výzkumu byla respektována. Celkem se výzkumu zúčastnilo 68 (35 %) žáků základních škol, z toho 28 žáků 7. třídy (15 %), 25 žáků 8. třídy (13 %) a 16 žáků 9. třídy (9 %).

1. Pohlaví

Tab 1: Pohlaví žáka

Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Chlapec	54	29
Dívka	134	71
Celkem	188	100

Graf 2: Pohlaví žáka

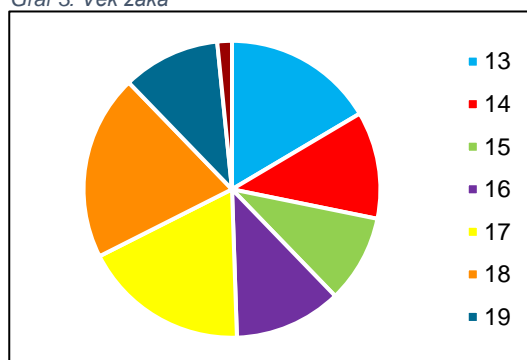

2. Věk

Tab 4: Věk žáka

Věk	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
13	31	16
14	22	12
15	18	10
16	22	12
17	34	18
18	38	20
19	20	11
20	3	2
Celkem	188	100

Graf 3: Věk žáka

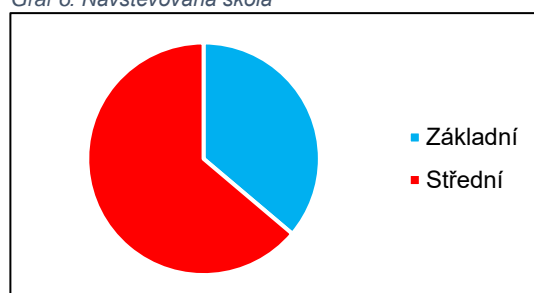

3. Navštěvovaná škola

Tab. 5: Navštěvovaná škola

Škola	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Základní	68	35
Střední	120	65
Celkem	185	100

Graf 6: Navštěvovaná škola

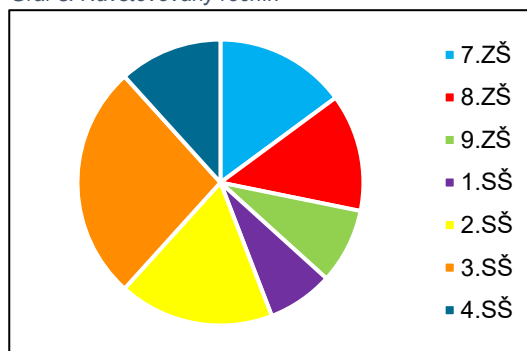

4. Ročník

Tab. 7: Navštěvovaný ročník

Ročník	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
7.ZŠ	28	15
8.ZŠ	25	13
9.ZŠ	16	9
1.SŠ	14	7
2.SŠ	33	18
3.SŠ	50	27
4.SŠ	22	12
Celkem	188	100

Graf 8: Navštěvovaný ročník

5.3.2. Učitelé

První tři otázky v dotazníku pro učitele byl identifikační. Bylo zjišťováno pohlaví, věk a škola, na které působí. Celkem bylo získáno 100 respondentů, z nichž 65 % byly ženy a 35 % muži. Základní školy byly zastoupeny 48 respondenty, z toho 12 učiteli a 36 učitelkami. Ze středních škol se podílelo celkem 52 respondentů, 19 učitelů a 33 učitelek. Nejvíce se podíleli učitelé do 25 let (17 %), poté ve věku 45-50 let (15 %) a dále učitelé ve věku 26-30 let (14 %), 36-40 let (12 %) a 31-34 let (11 %). Nejméně učitelů se podílelo ve věkové kategorii 56-60 let (6 %).

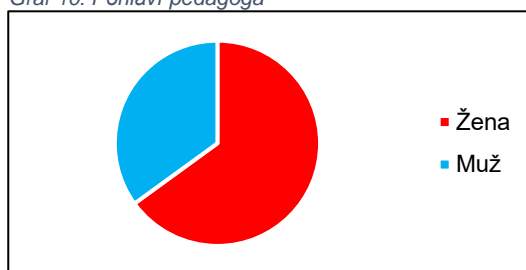
1. Pohlaví

Tab. 9: Pohlaví pedagoga

Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Žena	65	65
Muž	35	35
Celkem	100	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 10: Pohlaví pedagoga

Zdroj: Vlastní zpracování

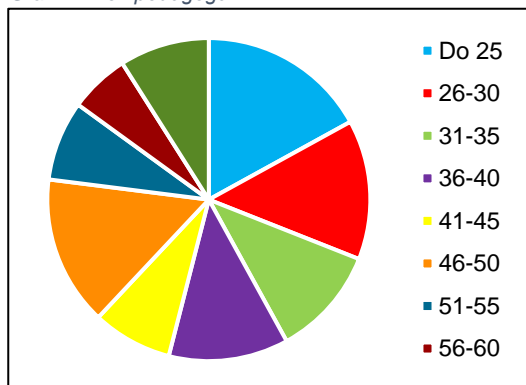
2. Věk

Tab. 12: Věk pedagoga

Věk	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Do 25	17	17
26-30	14	14
31-35	11	11
36-40	12	12
41-45	8	8
46-50	15	15
51-55	8	8
56-60	6	6
61-65	9	9
Celkem	100	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 11: Věk pedagoga

Zdroj: Vlastní zpracování

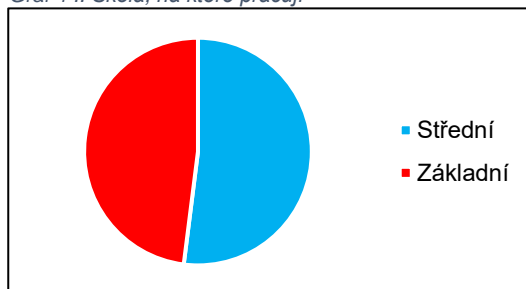
3. Škola, na které působíte

Tab. 13: Škola, na které pracují

Škola	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Střední	52	52
Základní	48	48
Celkem	100	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 14: Škola, na které pracují

Zdroj: Vlastní zpracování

5.4. Vyhodnocení výzkumného šetření

Tato kapitola je věnována vyhodnocení výzkumného šetření a obsahuje tři podkapitoly. První je věnována výsledkům dotazníkového šetření žáků a studentů, druhá se naopak zabývá výsledky dotazníků od učitelů. Výsledky jsou zde vyjádřeny pomocí grafů a tabulek, které byly vypracovány v programu Microsoft Excel. Poslední část je interpretace výsledků, ve které jsou zodpovězeny výzkumné otázky, které byly stanoveny na začátku empirické části této práce.

5.4.1. Výsledky výzkumného šetření – žáci

Tato kapitola je věnována výsledkům výzkumného šetření z dotazníků žáků a studentů. Jak již bylo zmíněno v charakteristice vzorku, celkově se na výzkumu podílelo 188 žáků a studentů. Jsou zde rozebírány jednotlivé otázky, které byly položeny respondentům v dotazníku.

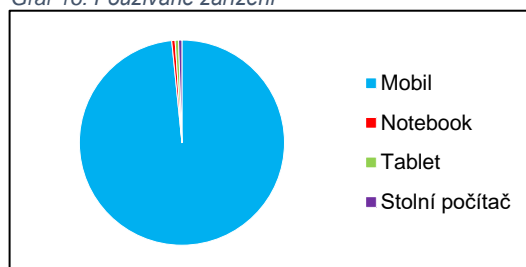
5. Na sociální síť se nejčastěji připojují přes:

Tab. 15: Používané zařízení

Zařízení	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Mobil	185	98
Notebook	1	1
Tablet	1	1
Stolní počítač	1	1
Celkem	188	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 16: Používané zařízení

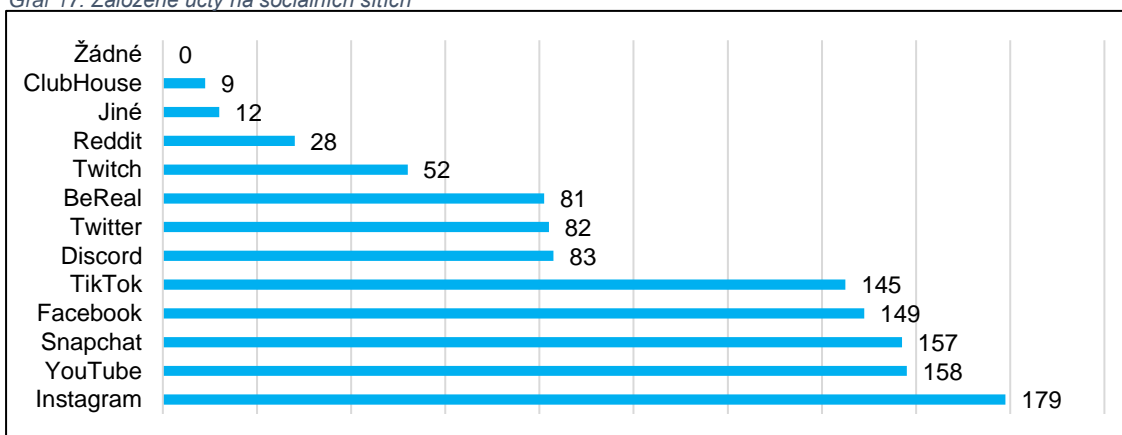

Zdroj: Vlastní zpracování

V této položce respondenti uváděli, přes jaká zařízení se nejčastěji připojují k sociálním sítím. Z grafu i tabulky vyplývá, že dominantním zařízením je chytrý telefon, který uvedlo 185 respondentů. Ostatní zařízení byla zmiňována pouze po jednom.

6. Mám založený účet na:

Graf 17: Založené účty na sociálních sítích

Zdroj: Vlastní zpracování

V rámci této položky bylo obdrženo celkem 1135 odpovědí, a to proto, že respondenti mohli uvádět více možností. Žádný z respondentů nevedl, že by sociální sítě nepoužíval. Nejvíce je používán Instagram, který uvedlo 179 respondentů z celkového počtu 188. Další používanou sociální sítí je YouTube (158). Dále je velmi oblíbený Snapchat (157) a také stále Facebook (149). Méně používanými sociálními sítěmi jsou pak Discord, Twitter, BeReal, Twitch, Reddit nebo ClubHouse. Byla zde možnost uvádět i jiné sociální sítě, mezi kterými byl zmiňován WhatsApp, Messenger, Tumblr, Steam nebo Wattpad.

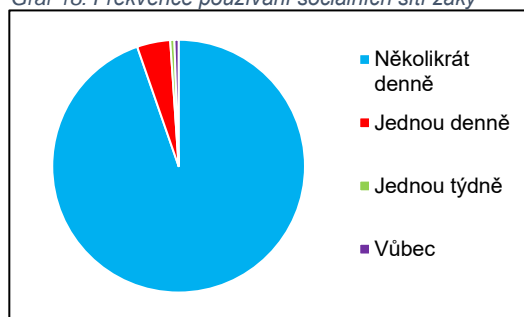
7. Sociální sítě používám:

Tab. 9: Frekvence používání sociálních sítí žáky

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Několikrát denně	178	95
Jednou denně	8	4
Jednou týdně	1	1
Vůbec	1	1
Celkem	188	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 18: Frekvence používání sociálních sítí žáky

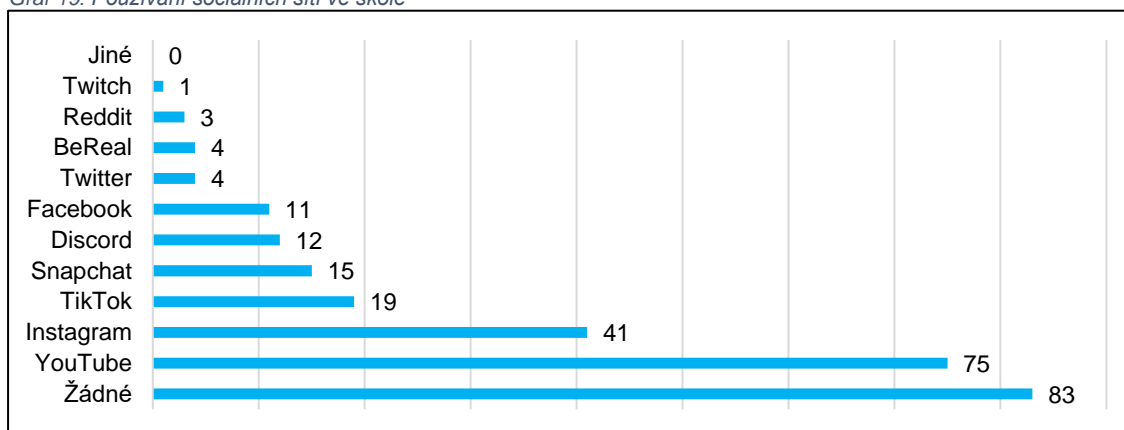

Zdroj: Vlastní zpracování

Tato položka zjišťuje, jak často respondenti používají své sociální sítě. Z výsledků lze vidět, že 95 % dotázaných uvedlo, že používá sociální sítě několikrát denně a pouze 8 respondentů odpovědělo, že je používá jednou za den. Ostatní odpovědi byly pouze ojedinělé, jednou za týden uvedl jeden respondent, stejně tak odpověď „Vůbec“ zvolil pouze jeden.

8. Používáte nějaké sociální sítě na práci ve škole

Graf 19: Používání sociálních sítí ve škole

Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu této položky vyplývá, že na práci ve škole se příliš sociální sítě nepoužívají. 83 respondentů uvedlo, že je nepoužívají ve škole vůbec. 75 žáků uvedlo, že při výuce bývá využíván YouTube, kde je samozřejmě spousta edukačního materiálu a ve výuce bývá učiteli oblíbený. Mnohem méně byl uváděn Instagram (49) a ještě o více než polovinu méně TikTok (19). Dále následují sociální sítě Discord, Facebook, Twitter, BeReal, Reddit a Twitch.

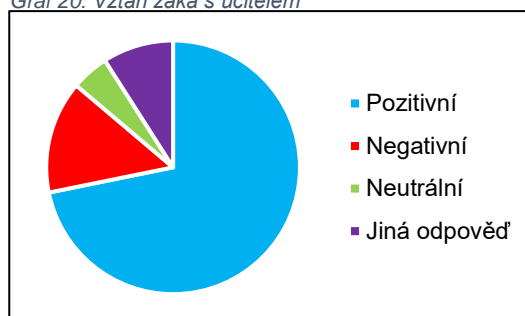
9. Jak byste popsali svůj vztah se svými učiteli?

Tab. 10: Vztah žáka s učitelem

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Pozitivní	135	72
Negativní	27	14
Neutrální	9	5
Jiná odpověď	17	9
Celkem	188	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 20: Vztah žáka s učitelem

Zdroj: Vlastní zpracování

V této položce žáci zhodnocovali, jaký vztah mají se svými učiteli. 72 % procent z nich uvedlo, že mají převážně pozitivní vztahy se svými učiteli. Negativní vztah uvedlo 27 žáků (14 %). Mezi další uváděnou odpovědí byla možnost „Neutrální“, kterou zvolilo 9 žáků a byla zde také varianta „Jiná“. Zde žáci velmi často zdůrazňovali, jak moc negativní vztah mají se svými učiteli nebo odpovídali, že mají s někým dobrý a s někým špatný vztah.

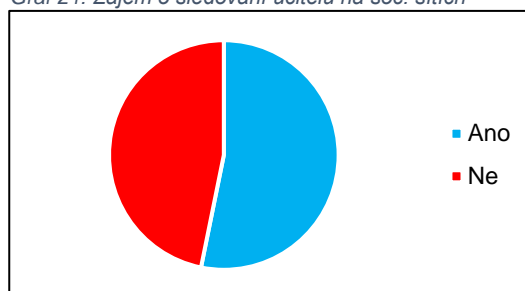
10. Chtěli byste sledovat své učitele na sociálních sítích?

Tab. 11: Zájem o sledování učitelů na soc. sítích

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	100	53
Ne	88	47
Celkem	188	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 21: Zájem o sledování učitelů na soc. sítích

Zdroj: Vlastní zpracování

Respondenti zde byli dotazováni, zda by chtěli sledovat své učitele na online platformách. Graf i tabulka naznačuje, že zhruba polovina by zájem o sledování svých učitelů na sociálních sítích měla, druhá naopak ne. Při podrobnějším zkoumání dotazníků bylo zjištěno, že by své učitele rádo sledovalo 26 chlapců (48 % z celkového počtu chlapců), přesně polovina ze základních a polovina ze střední školy. Odpověď „Ano“ uvedlo 74 dívek (55 % z celkového počtu dívek), konkrétně 19 dívek ze základní školy a 55 ze střední školy. Lze zde vidět, že o sledování učitelů na sociálních sítích mají zájem spíše dívky ze středních škol.

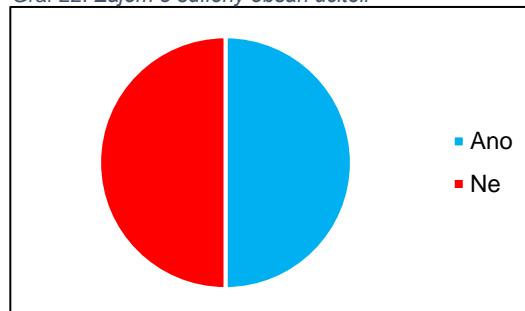
11. Zajímá Vás, co učitelé sdílí na sociálních sítích?

Tab. 12: Zájem o sdílený obsah učitelů

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	94	50
Ne	94	50
Celkem	188	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 22: Zájem o sdílený obsah učitelů

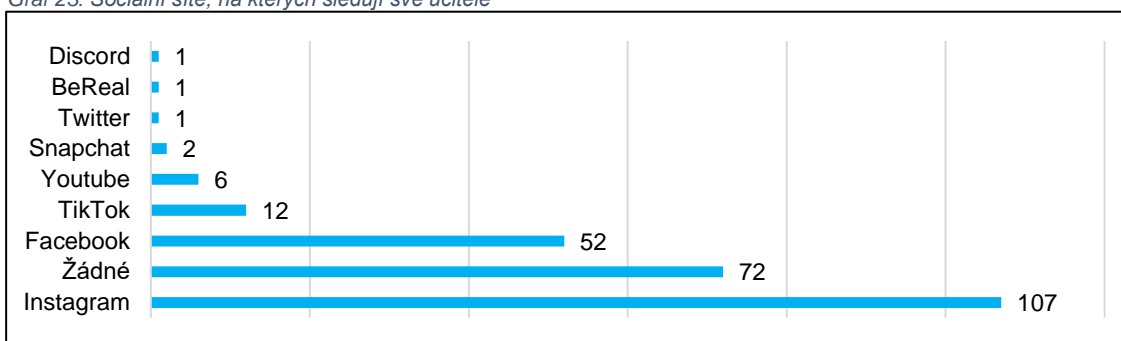

Zdroj: Vlastní zpracování

Z této položky vyplývá, že přesně polovinu respondentů zajímá, co učitelé sdílí na svých sociálních sítích. Podrobnější prozkoumání dotazníků pomohlo ke zjištění, že z poloviny respondentů bylo 26 žáků (38 % z celkového počtu žáků ZŠ) ze základní školy, kteří by rádi věděli, co jejich učitelé na sociálních sítích sdílí. Žáci středních škol jeví větší zájem, a to 68 studentů (57 % z celkového počtu studentů SŠ). Na základě výsledků lze tvrdit, že více zvědavé jsou dívky než chlapci, a to na základních i středních školách.

12. Na jakých sociálních sítích sledujete své učitele?

Graf 23: Sociální sítě, na kterých sledují své učitele

Zdroj: Vlastní zpracování

Tato položka vypovídá o tom, na jakých sociálních sítích žáci a studenti sledují své učitele. Drtivá většina (107) uvedla, že platforma, na které nejvíce sledují své učitele je Instagram, který je v dnešní době velmi populární nejen pro děti a mládež. Vzápětí však 71 respondentů uvádí, že nesleduje své učitele na žádných sociálních sítích. Po Instagramu následuje sociální síť Facebook, kterou uvedlo 52 respondentů. Méně uváděné jsou sociální síť TikTok (12), YouTube (6), Snapchat (2) a jen ojediněle pak Twitter, BeReal a Discord.

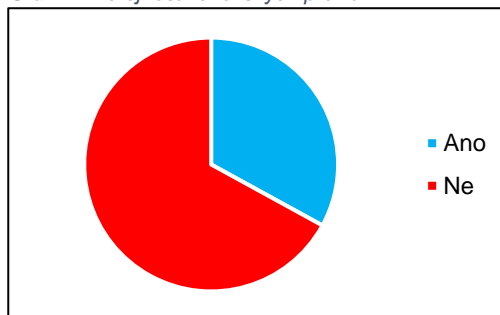
13. Máte své profily veřejné?

Tab. 13: Veřejnost žákovských profilů

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	62	33
Ne	126	67
Celkem	188	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 24: Veřejnost žákovských profilů

Zdroj: Vlastní zpracování

Zde byla otázka kladena na to, zda mají respondenti své profily na sociálních sítích veřejné, či soukromé. Dle výsledků lze tvrdit, že více než polovina (67 %) dotázaných má své profily soukromé. Při opětovném důkladném zkoumání dotazníků bylo zjištěno, že více než polovina chlapců (65 %) má své profily zabezpečené jako soukromý profil. Dívky jsou o trochu opatrnější a své profily má jako soukromé 72 % z nich.

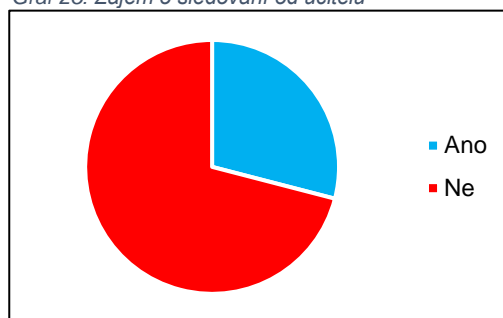
14. Chtěli byste, aby Vás učitelé sledovali na sociálních sítích?

Tab. 14: Zájem o sledování od učitelů

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	54	30
Ne	132	70
Celkem	188	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 25: Zájem o sledování od učitelů

Zdroj: Vlastní zpracování

Bylo také zjišťováno, zda by žáci a studenti chtěli, aby je samotné sledovali jejich učitelé. Téměř třičtvrtě respondentů (70 %) uvedlo, že by nechtěli být sledováni svými učiteli. Odpověď „Ano“ zvolilo pouze 54 dotázaných (30 %).

15. Povolujete svým učitelům žádosti o sledování/přátelství?

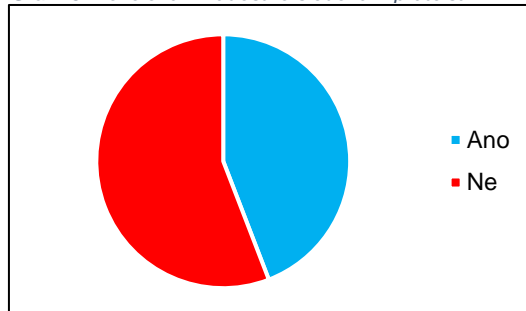
Zdůvodněte.

Tab. 15: Povolování žádostí o sledování/přátelství

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	83	44
Ne	105	56
Celkem	188	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 26: Povolování žádostí o sledování/přátelství

Zdroj: Vlastní zpracování

Tato položka částečně souvisí s předchozí. 83 respondentů uvedlo, že svým učitelům žádosti o přátelství a sledování povolují. Avšak téměř o 15 % méně z nich nechce být svými učiteli sledováno.

Co se týče důvodů, které žáci uváděli po zodpovězení odpovědi „Ano“, byly nejčastěji takové, že mají s učiteli dobrý vztah a domnívají se, že při sledování se na sociálních sítích to může vztah ještě zlepšit. Další častou odpovědí bylo to, že se nestydí za svůj sdílený obsah nebo mají veřejné profily.

Vícekrát bylo však zvoleno „Ne“. Nejčastěji byl uváděn důvod soukromí a že by to respondentům bylo nepříjemné. Další frekventovanou variantou byla zkrátka odpověď „nechci“ či „nemám o to zájem“. Někteří uváděli, že tyto profily mají sloužit jen pro přátele a rodinu a že mají strach, že by je učitelé odsoudili.

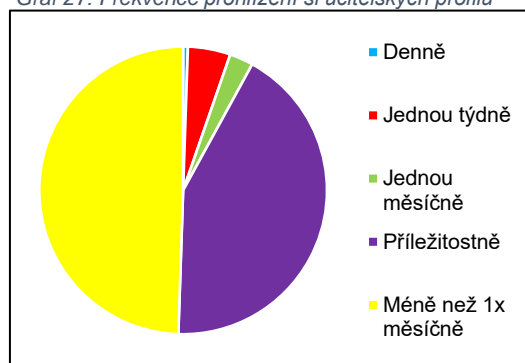
16. Jak často si prohlížíte profily svých učitelů na sociálních sítích?

Tab. 16: Frekvence prohlížení si učitelových profilů

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Denně	1	1
1x týdně	9	5
1x měsíčně	5	3
Méně než 1x měsíčně	80	43
Vůbec	93	49
Celkem	188	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 27: Frekvence prohlížení si učitelových profilů

Zdroj: Vlastní zpracování

Zde byli respondenti tázáni na frekvenci prohlížení si profilů jejich učitelů. Z grafu a tabulky je patrné, že žáci si spíše profily svých učitelů neprohlízejí. Téměř polovina (93) uvedla, že si je neprohlíží vůbec. Další velká část respondentů (80) zvolila odpověď „méně než jednou měsíčně“. Ostatní možnosti byly voleny jen velmi zřídka.

17. Je podle Vás dobré sledovat se s vašimi učiteli na sociálních sítích?

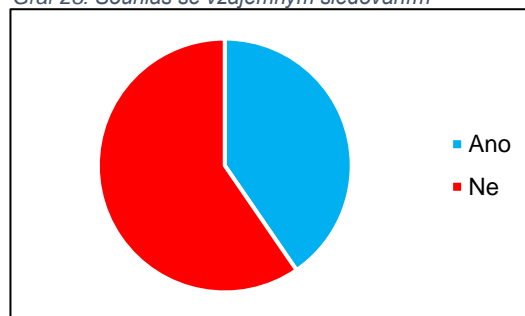
Zdůvodněte.

Tab. 17: Souhlas se vzájemným sledováním

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	76	40
Ne	112	60
Celkem	188	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 28: Souhlas se vzájemným sledováním

Zdroj: Vlastní zpracování

Dle výsledků zde vyplývá, že většina se shoduje na tom, že je lepší se se svými učiteli navzájem nesledovat. Tuto odpověď zvolilo konkrétně 112 respondentů, což je 60 %. Zbýlých 40 % (76 respondentů) se domnívá, že to však dobré je.

Důvody, proč je to dobré, byly nejčastěji uváděné tyto:

- Jsme si s učiteli bližší
- Je zde příjemnější a snazší komunikace
- Zlepšuje to vztahy mezi nimi

- Mohou se lépe poznat

Naopak proč to dobré není bylo uváděno nejčastěji:

- Zneužití citlivých informací, případně použití proti nim ve škole
- Velký zásah do soukromí
- Není dobré mít tak blízký vztah, měla by být zachována profesionální hranice a oddělovat školu a soukromý život
- Nechtějí, aby učitelé znali jejich osobní život
- Strach z odsouzení
- Sociální sítě mají být pouze pro blízké okolí (kamarádi, příbuzní)
- Šíření pomluv mezi učiteli na základě sdíleného obsahu žáků

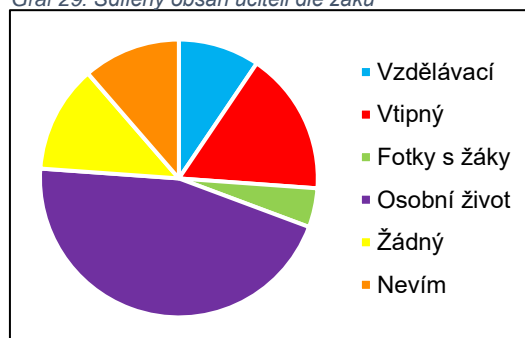
18. Jaký obsah sdílí vaši učitelé na sociálních sítích?

Tab. 18: Sdílený obsah učiteli dle žáků

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Vzdělávací	25	9
Vtipný	44	17
Fotky s žáky	12	5
Osobní život	120	45
Žádný	33	13
Nevím	30	11
Celkem	264	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 29: Sdílený obsah učiteli dle žáků

Zdroj: Vlastní zpracování

Tato položka byla zaměřena na to, jaký obsah sdílí učitelé respondentů. Nejvíce uváděli, že učitelé sdílí především svůj osobní život (120 respondentů). Poté následuje vtipný obsah, který však byl zmíněn téměř třikrát méně (44 respondentů). Dále následoval obsah vzdělávací, který uvedlo 25 respondentů nebo fotografie s žáky (12 respondentů). Někteří učitelé dle 30 žáků nesdílí na sociálních sítích vůbec nic a dalších 33 uvedlo, že neví, co učitelé na sociální sítě přidávají.

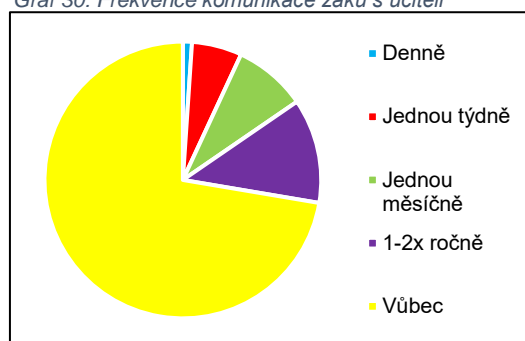
19. Jak často komunikujete se svými učiteli přes sociální sítě?

Tab. 19: Frekvence komunikace žáků s učiteli

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Denně	2	1
1x týdně	11	6
1x měsíčně	16	9
1-2x ročně	23	12
Vůbec	136	72
Celkem	188	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 30: Frekvence komunikace žáků s učiteli

Zdroj: Vlastní zpracování

Respondenti dostali také otázky na jejich společnou komunikaci skrze sociální sítě. Bylo zjištěno, že spolu spíše nekomunikují vůbec, což uvedlo 136 respondentů, tj. 72 %. Dalších 23 žáků (12 %) odpovídalo, že spolu komunikují spíše výjimečně, zhruba jednou až dvakrát v roce. Méně pak byly zmiňovány odpovědi jednou měsíčně, kterou zvolilo 16 respondentů (9 %) a jednou týdně, což zvolilo 11 respondentů (6 %). Komunikaci na denní bázi vybrali pouze 2 žáci, což odpovídá zhruba jednomu procentu.

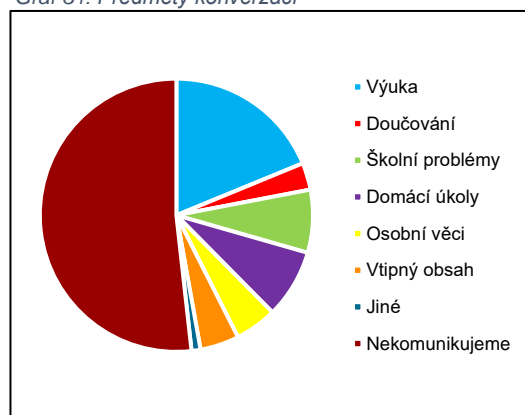
20. Co je předmětem vašich konverzací?

Tab. 24: Předměty konverzací

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Výuka	53	19
Doučování	9	3
Školní problémy	21	7
Domácí úkoly	23	8
Osobní věci	14	5
Vtipný obsah	13	5
Jiné	3	1
Nekomunikujeme	146	52
Celkem	282	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 31: Předměty konverzací

Zdroj: Vlastní zpracování

Na předchozí otázku navazuje tato položka zkoumající obsah konverzací, pokud k nim již dochází. Stejně jako u předchozí otázky velká většina zmiňuje, že spolu nekomunikují vůbec (146 respondentů). Náplň konverzací se mezi žáky moc nelišila. Nejčastěji se jednalo o výuku, kterou uvedlo 53 respondentů. Dále se jednalo o domácí úkoly (23 respondentů), problémy ve škole (21 respondentů).

Většinou tedy převažují témata týkající se školy, mezi které se počítá i doučování (9 respondentů). Méně se pak už objevovala témata jako vtipný obsah, nebo osobní záležitosti.

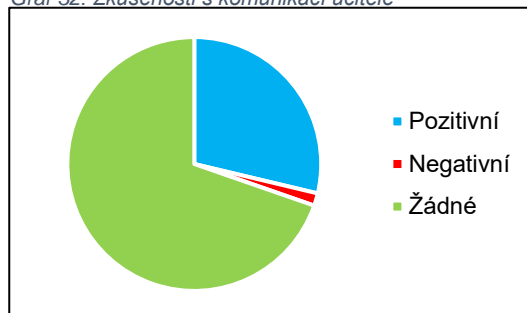
21. Jaké jsou vaše zkušenosti s tím, jak váš učitel s vámi komunikuje na sociálních sítích?

Tab. 21: Zkušenosti s komunikací učitele

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Pozitivní	54	29
Negativní	3	2
Žádné	131	70
Celkem	188	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 32: Zkušenosti s komunikací učitele

Zdroj: Vlastní zpracování

Tato položka se stále vztahuje ke komunikaci na sociálních sítích mezi žáky a učiteli. Zkoumá, jaké jsou zkušenosti žáků v komunikaci s jejich učiteli. 70 % respondentů uvedlo, že žádné zkušenosti vůbec nemá. Ostatní se ve velké většině 54 respondentů (29 %) přiklonilo k pozitivním zkušenostem a zbylá dvě procenta se setkala s negativní zkušeností.

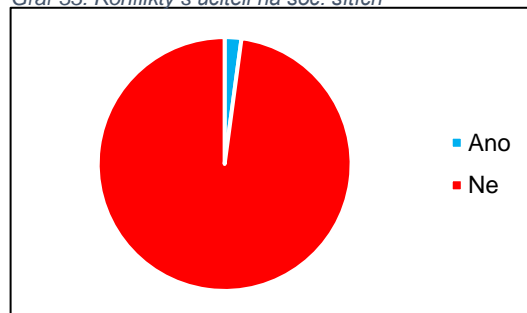
22. Dostáváte se se svými učiteli do konfliktů na sociálních sítích?

Tab. 22: Konflikty s učiteli na soc. sítích

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	4	2
Ne	184	98
Celkem	188	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 33: Konflikty s učiteli na soc. sítích

Zdroj: Vlastní zpracování

V této položce bylo zjišťováno, zda se žáci dostávají s učiteli do konfliktů na sociálních sítích. Z grafu i tabulky je naprosto zřejmé, že se do konfliktů žáci se svými učiteli nedostávají. Souhlasnou odpověď uvedli pouze čtyři žáci, z nichž všichni byli chlapci, a to tři ze střední školy a jeden ze základní.

23. Myslíte si, že by měli učitelé sledovat své žáky na sociálních sítích?

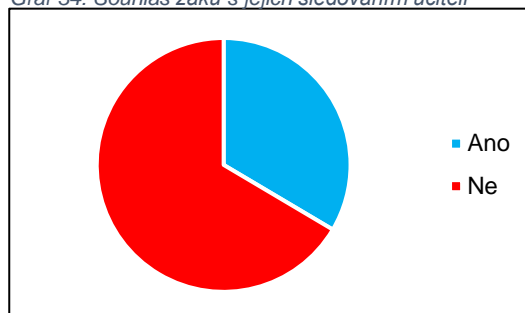
Zdůvodněte.

Tab. 23: Souhlas žáků s jejich sledováním učiteli

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	63	34
Ne	125	66
Celkem	188	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 34: Souhlas žáků s jejich sledováním učiteli

Zdroj: Vlastní zpracování

Z výsledků vyplývá, že dvě třetiny žáků se spíše domnívají, že by je učitelé neměli sledovat. Zbylá třetina si naopak myslí, že by to bylo prospěšné.

Dle převládající většiny žáků je to nevhodné, aby sledovali mladší dospívající lidi dospělí učitelé. Opět bylo často zmiňováno soukromí jako jeden z hlavních důvodů, proč by je učitelé neměli sledovat. Dalším důvodem, proč by neměli učitelé sledovat své žáky, je to, že každý má právo sledovat koho chce a není to jejich povinnost své žáky sledovat a kontrolovat na sociálních sítích. Někteří také uváděli odpověď „Nevím“. Žáci zkrátka nepovažují za nutné, aby je učitelé měli sledovat.

Zbylá menšina žáků, která je příkloněna spíše ke sledování žáků, uvedla také pár důvodů. Prvním z nich bylo opět posílení vztahů nahlížením si do částečného soukromí. Žáci také oceňují pohodlnou komunikaci, která je jim bližší než současné používání mailů, které je naopak bližší učitelům. Bylo také uvedeno, že žáci by si více všímali příchozích zpráv.

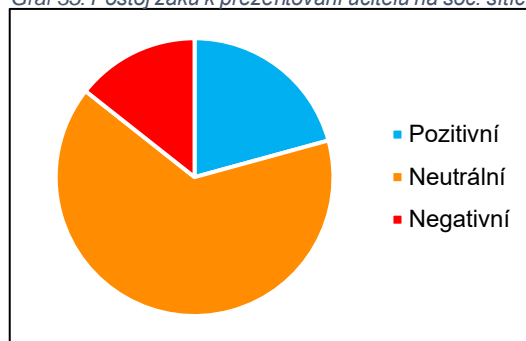
24. Jaký postoj zaujímáte k tomu, jak se Vaši učitelé prezentují na sociálních sítích? Zdůvodněte.

Tab. 24: Postoj žáků k prezentování učitelů na soc. sítích

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Pozitivní	39	21
Neutrální	122	65
Negativní	27	14
Celkem	188	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 35: Postoj žáků k prezentování učitelů na soc. sítích

Zdroj: Vlastní zpracování

Z většiny žáci uvedli, že jejich postoj k prezentování svých učitelů mají neutrální (65 %). Méně zastávají pozitivní postoj, a to z 21 %. Negativní postoj uvedlo pouze 14 % žáků.

Žáci s pozitivním postojem uvedli, že se jim líbí obsah, který učitelé sdílí. Někteří dle výpovědí žáků a studentů mají dobrý smysl pro humor a jejich obsah je zkrátka baví a zajímá. Díky tomu, že učitelé sdílí osobní věci na sociální sítě, jsou vnímáni přátelštěji a díky tomu vidí, že učitel je také pouze člověk, co má své záliby. Zastávali také názor, že je dobré, když je učitel moderní a umí sociální sítě používat.

Nejpočetnější skupinou byli žáci a studenti z kategorie neutrální (65 %). Žáci zde zaujali takový postoj, že je nezajímá a ani neví, co učitelé sdílí. Žáci si zde uvědomují, že učitel je také pouze obyčejný člověk jako kdokoliv jiný a jejich obsah není nijak zvlášť speciální. Dle některých respondentů má každý právo si sdílet to, co chce a co uzná za vhodné.

Žáci a studenti s negativním postojem (14 %) uvedli, že jim přijde vystupování svých učitelů na sociálních sítích trapné a měli by dokázat lépe vyhodnotit, zda např. fotografie v plavkách nebo z večírku je vhodná ke sdílení na sociální sítě. Uváděli také, že by učitelé měli více přemýšlet nad tím, který obsah sdílet se svými žáky a který ne.

5.4.2. Výsledky výzkumného šetření – učitelé

V této kapitole budou, stejně jako v předchozí kapitole, rozebírány jednotlivé otázky, které byly uvedeny v dotazníku určeném pro učitele základních a středních škol, kterých se na výzkumu podílelo celkem 100.

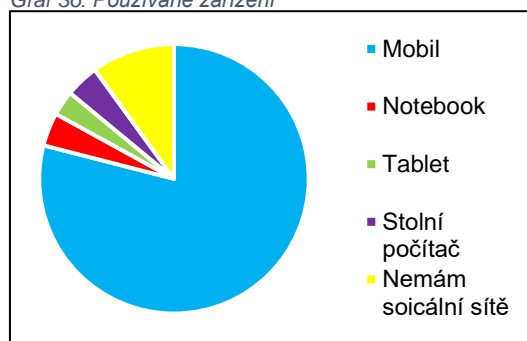
4. Na sociální síť se nejčastěji připojují přes:

Tab. 25: Používané zařízení

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Mobil	79	79
Notebook	4	4
Tablet	3	3
Stolní počítač	4	4
Nepoužívám	10	10
Celkem	100	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 36: Používané zařízení

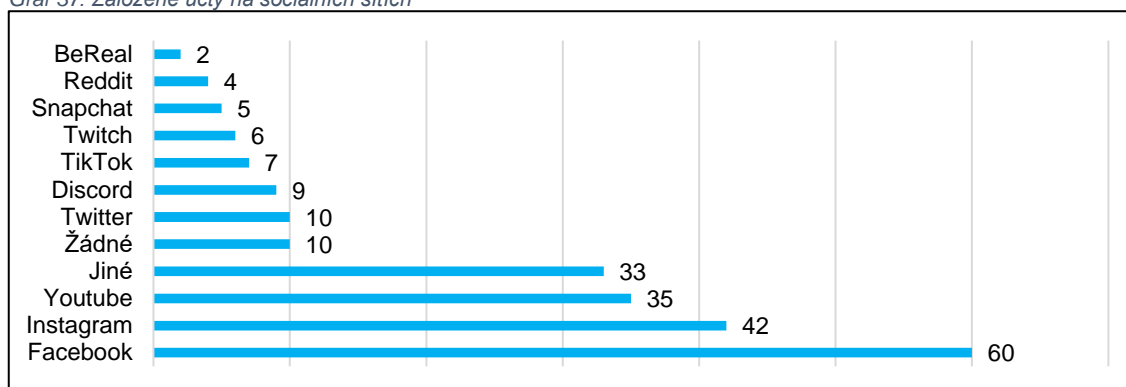

Zdroj: Vlastní zpracování

Tato položka byla stejná jako v dotazníku u žáků. Pomocí této položky bylo tedy zjišťováno, jaká zařízení učitelé používají pro připojení k sociálním sítím nejvíce. Z grafu i tabulky je patrné, že nejvíce používané zařízení je chytrý telefon, který uvedlo 79 respondentů. Méně oblíbená zařízení jsou, stolní počítač (4 %), notebook (4 %) a tablet (3 %). Deset respondentů uvedlo, že sociální síť nepoužívá vůbec.

5. Mám založený účet na:

Graf 37: Založené účty na sociálních sítích

Zdroj: Vlastní zpracování

Na základě této otázky byly získány informace o tom, jaké sociální sítě jsou mezi učiteli oblíbené. Dominantně používaná sociální síť je Facebook, který uvedlo 60 učitelů. Téměř o dvacet učitelů méně uvádělo Instagram (42) a třetí nejpoužívanější sociální síť je YouTube (35). Byla zde možnost jiné odpovědi, kde byly zmiňovány sociální sítě v podobě messengerů (WhatsApp, Messenger apod.) nebo seznamovacích aplikací (Tinder, Grinder). Méně oblíbené jsou pak sociální sítě Twitter (10), Discord (10), TikTok (7), Twitch (6), Snapchat (5), Reddit (4) a BeReal (2).

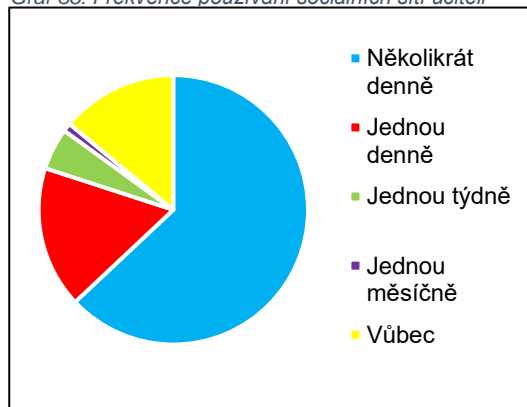
6. Sociální sítě používám:

Tab. 26: Frekvence používání sociálních sítí učiteli

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Několikrát denně	63	63
Jednou denně	17	17
Jednou týdně	5	5
Jednou měsíčně	1	1
Vůbec	14	14
Celkem	100	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 38: Frekvence používání sociálních sítí učiteli

Zdroj: Vlastní zpracování

V této položce byli respondenti tázáni na frekvenci používání svých sociálních sítí. 60 % uvedlo, že používá sociální sítě denně, 17 % uvádělo odpověď jednou denně. Odpovědi jednou týdně či jednou za měsíc byly uváděny výrazně méně (5 a 1 %). Byla zde také možnost „Vůbec“, kterou uvedlo celkem 14 učitelů.

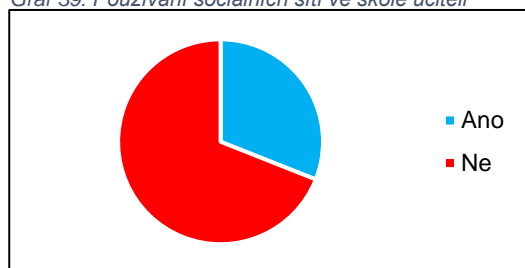
7. Používáte sociální sítě na práci ve škole? Pokud ano, uveďte jaké.

Tab. 27: Používání sociálních sítí ve škole učiteli

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	31	31
Ne	69	69
Celkem	100	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 39: Používání sociálních sítí ve škole učiteli

Zdroj: Vlastní zpracování

Tato část se věnuje používání sociálních sítí na práci ve škole. Téměř jedna třetina uvedla, že sociální sítě používá. Ze získaných dat plyne, že nejvíce používanými sociálními sítěmi jsou YouTube (11), Facebook (9), Instagram (6) nebo messenger jako je WhatsApp nebo Messenger (6). Pouze jednou byl uveden Twitter.

8. Jaké jsou vaše důvody pro používání sociálních sítí v souvislosti s vaší profesí a jak je využíváte?

Dle respondentů jsou sociální sítě používány zejména pro zpestření výuky, ať už se jedná o Instagram, kde je spousta edukačních profilů (byly zmiňovány profily věnující se matematice a historii) nebo stejně YouTube, což je dle výpovědí učitelů velmi oblíbené, pomáhá to žákům některé věci lépe pochopit a vizuálně si je umí pak lépe představit. Další používaná sociální síť je Twitter, a to zejména učiteli občanské výchovy. Dle výpovědí odtud lze čerpat kvalitní informace.

Dále bylo uváděno, že sociální sítě jsou vhodné jako „sběrna nápadů“ do výuky. Např. učitelé výtvarné výchovy uváděli, že sociální sítě jsou skvělým zdrojem kreativity a nápadů do výuky jak pro ně samotné, tak pro žáky a jejich vlastní tvorbu v rámci jejich hodin. V souvislosti s tímto důvodem byl uváděn Pinterest a Instagram.

Dalším důvodem bylo používání sociálních sítí ke komunikaci s kolegy, žáky, ale i jejich rodiči. V souvislosti s komunikací s žáky byly uváděny také třídní skupiny, které mají někteří učitelé založeny se svými žáky, kde řeší různé organizační záležitosti, pokud se chystají např. na výlet či exkurzi.

Téměř posledním důvodem, který byl učiteli uváděn, byl zdroj informací, které mohou díky sociálním sítím získat i oni samotní. Mohou zde vyhledávat a porovnávat nové poznatky, používat je ve výuce a učit tak žáky si informace ověřovat a zároveň používat kritické myšlení. Někteří uvedli, že zkrátka sociální sítě používají zejména proto, aby se lépe orientovali v generaci a životech jejich studentů

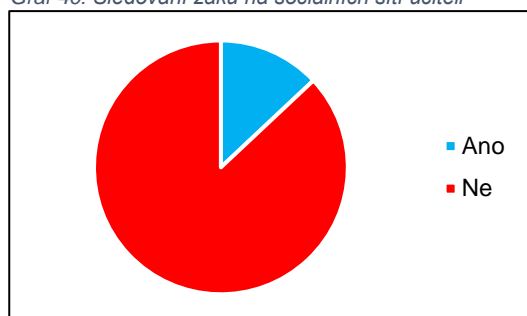
9. Sledujete své žáky na sociálních sítích?

Tab. 28: Sledování žáků na sociálních sítích učiteli

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	13	13
Ne	87	87
Celkem	100	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 40: Sledování žáků na sociálních sítích učiteli

Zdroj: Vlastní zpracování

Tato položka zjišťovala, zda učitelé sledují své žáky na sociálních sítích. Z výsledků vyplývá, že velká většina své žáky nesleduje. Odpověď „Ne“ tedy zvolilo 87 respondentů, zatímco odpověď „Ano“ vybralo pouze 13 respondentů.

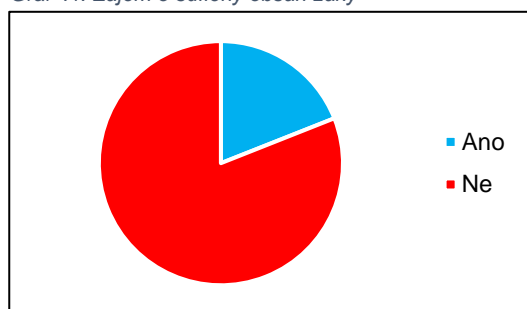
10. Zajímá Vás, co žáci sdílí na sociálních sítích?

Tab. 29: Zájem o sdílený obsah žáky

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	19	19
Ne	81	81
Celkem	100	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 41: Zájem o sdílený obsah žáky

Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu i tabulky je patrné, že učitelé spíše nezajímá, co jejich žáci a studenti sdílí na svých sociálních sítích. Odpověď „Ne“ zvolilo 81 % dotázaných. Zbýlých 19 učitelů však zajímá, co jejich žáci na sociální sítě přidávají za příspěvky. Při podrobnějším zkoumání dotazníků bylo zjištěno, že zájem by mělo 10 žen, a to

5 ze škol středních a 5 ze základních. Zájem o to, co sdílí studenti, projevilo také 9 mužů, z nichž 6 bylo učitelů středních škol a 3 učitelé ze základních. Co se týče věku respondentů, které zajímá sdílený obsah jejich žáků, byly zde zastoupeny všechny věkové kategorie rovnoměrně.

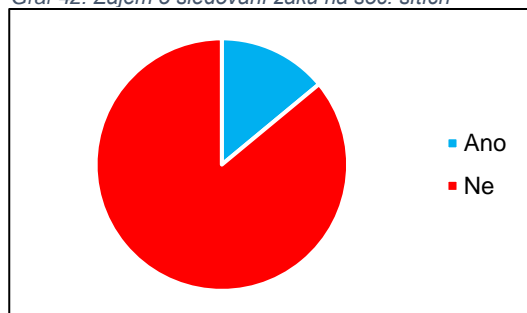
11. Chtěli byste sledovat své žáky na sociálních sítích?

Tab. 30: Zájem o sledování žáků na soc. sítích

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	14	14
Ne	86	86
Celkem	100	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 42: Zájem o sledování žáků na soc. sítích

Zdroj: Vlastní zpracování

V této položce bylo zjišťováno, jestli by učitelé chtěli sledovat své žáky na sociálních sítích či nikoliv. Zde opět převládá negativní odpověď, a to z 86 %. Zájem o sledování žáků projevilo 14 učitelů, z toho 6 žen a 8 mužů.

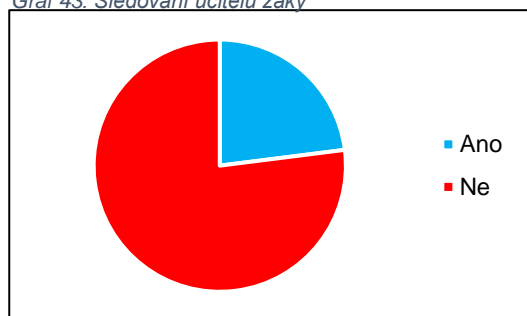
12. Sledují Vás žáci na sociálních sítích?

Tab. 31: Sledování učitelů žáky

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	23	23
Ne	77	77
Celkem	100	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 43: Sledování učitelů žáky

Zdroj: Vlastní zpracování

Tato položka sloužila ke zjištění toho, zda učitelé sledují jejich žáky na sociálních sítích. Z grafu i tabulky lze vyčíst, že více než tři čtvrtiny (77 %) respondentů není sledováno svými žáky na svých profilech. Pouze 23 respondentů uvedlo, že nechávají své žáky sledovat jejich profily. Tuto odpověď zvolilo 11 mužů (z toho 6 má veřejný profil) a 12 žen (z toho 2 mají veřejný profil).

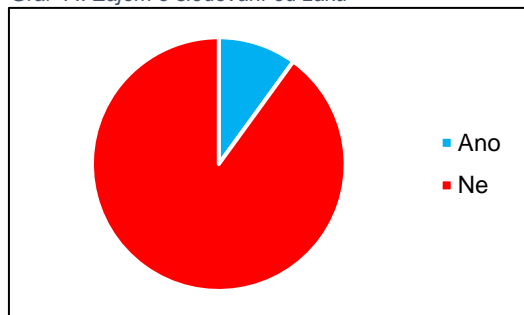
13. Chtěli byste, aby Vás žáci sledovali na sociálních sítích?

Tab. 32: Zájem o sledování od žáků

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	10	10
Ne	90	90
Celkem	100	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 44: Zájem o sledování od žáků

Zdroj: Vlastní zpracování

Tato položka částečně souvisí s předchozí. Z grafu je patrné, že drtivá většina učitelů nechce, aby je žáci na sociálních sítích sledovali. Pouze 10 z nich uvedlo, že by jim nevadilo, kdyby je žáci sledovali na jejich profilech. Přestože by zde pouze 10 učitelů se sledováním nemělo problém, tak v předchozí otázce však uvedlo 23 učitelů, že je jejich žáci sledují.

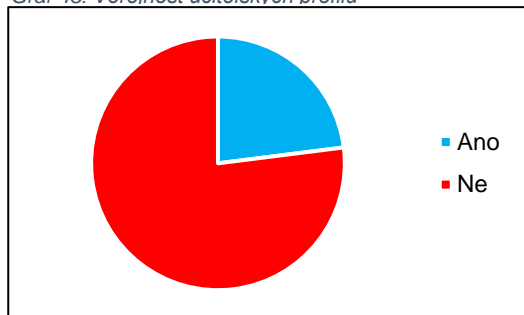
14. Máte své profily veřejné?

Tab. 33: Veřejnost učitelských profilů

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	23	23
Ne	77	77
Celkem	100	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 45: Veřejnost učitelských profilů

Zdroj: Vlastní zpracování

Zde respondenti uváděli informaci o veřejnosti svých profilů. Lze vidět, že odpovědi se shodují s otázkou, zda žáci sledují své učitele na sociálních sítích. Z toho lze zjistit, že žáci by pravděpodobně mohli sledovat právě tyto učitele z důvodu nezaopatření svého profilu na soukromý režim. Více než tři čtvrtiny respondentů tedy uvedlo, že mají své profily soukromé a zbylých 23 veřejné (14 žen a 9 mužů).

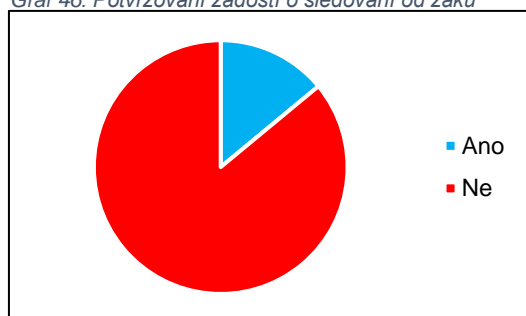
15. Povolujete žákům sledování/žádosti o přátelství?

Tab. 34: Potvrzování žádostí o sledování od žáků

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	14	14
Ne	86	86
Celkem	100	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 46: Potvrzování žádostí o sledování od žáků

Zdroj: Vlastní zpracování

Tato otázka opět souvisí se sledováním učitelů na sociálních sítích, konkrétně řeší otázku povolování žádostí o přátelství či sledování. Opět převažuje většinová odpověď „Ne“, a to s počtem 86 respondentů. Žádosti dle podrobnějšího zkoumání dotazníků potvrzuje 8 žen a 6 mužů. Z těchto 14 respondentů 8 působí na základní škole.

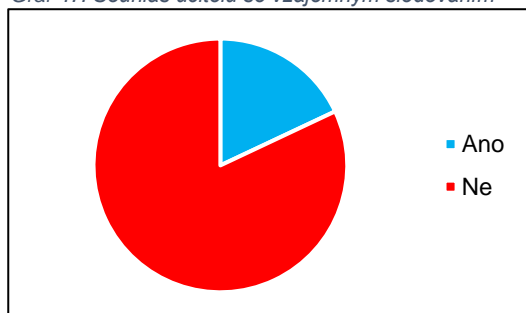
16. Myslíte si, že je dobré se vzájemně sledovat se svými žáky na sociálních sítích? Zdůvodněte.

Tab. 35: Souhlas učitelů se vzájemným sledováním

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	18	18
Ne	82	82
Celkem	100	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 47: Souhlas učitelů se vzájemným sledováním

Zdroj: Vlastní zpracování

Z výsledků vyplývá, že učitelé se opět shodují na negativní odpovědi. 82 % dotázaných uvedlo, že si nemyslí, že je dobré se s žáky vzájemně sledovat. Nejčastěji byly uváděny tyto důvody, proč se sledovat vzájemně neměli:

- Velký zásah do soukromí obou stran (uvedlo téměř 100 % respondentů, kteří se vzájemným sledováním nesouhlasí)
- Negativní ovlivnění pohledu na sebe vzájemně
- Komunikace je zde na jiné úrovni
- Není žádoucí, aby osobní životy obou stran zasahovaly do výuky
- Měla by být zachována profesionální úroveň

Dle zbylých 18 je naopak dobré se vzájemně sledovat, a to z těchto důvodů:

- Zlepšuje to vztahy ve škole
- Mohou se lépe poznat
- Sdílení některých zážitků společně skrze příspěvky
- Lze včas podchytit patologické chování žáka a zabránit tomu
- Rádi vidí, čemu se žáci věnují ve volném čase a jak se rozvíjí
- Podpora motivace žáků
- Nesdílí nic, za co by se měli stydět

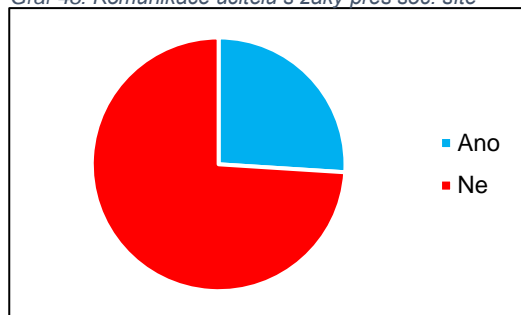
17. Komunikujete se svými žáky na sociálních sítích?

Tab. 36: Komunikace učitelů s žáky přes soc. sítě

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	26	26
Ne	74	74
Celkem	100	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 48: Komunikace učitelů s žáky přes soc. sítě

Zdroj: Vlastní zpracování

Tato položka opět souvisí s komunikací mezi žáky a učiteli, a to zda vůbec využívají sociální sítě ke komunikaci. Téměř tři čtvrtiny respondentů (74 %) uvedlo, že spolu nekomunikují. Zbylých 26 učitelů uvedlo, že sociální sítě ke komunikaci se svými žáky využívají. Těchto 26 % respondentů tvořilo 14 % žen a 12 % mužů.

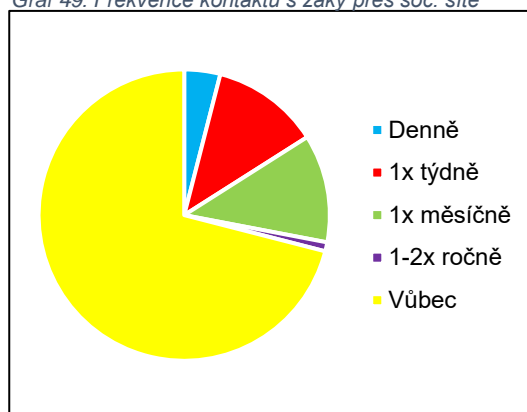
18. Jak často jste s žáky přes sociální sítě v kontaktu?

Tab. 37: Frekvence kontaktu s žáky přes soc. sítě

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Denně	4	4
1x týdně	12	12
1x měsíčně	12	12
1-2x ročně	1	1
Vůbec	71	71
Celkem	100	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 49: Frekvence kontaktu s žáky přes soc. sítě

Zdroj: Vlastní zpracování

Tato položka byla věnována frekvenci jejich komunikace na sociálních sítích. Z předešlé otázky bylo zjištěno, že učitelé se svými žáky příliš nekomunikují, což ani zde nebylo vyvráceno. 71 respondentů uvedlo, že nekomunikují přes sociální sítě vůbec. Pokud však ano, bývá to spíše ojedinělé a nepravidelné. Z odpovědí respondentů, kteří uváděli, že komunikaci skrze sociální sítě využívají, byla zmiňovaná nejčastěji odpověď jednou týdně (12 %) a jednou měsíčně (12 %). Komunikaci na denní bázi uvedli pouze čtyři učitelé. Ojedinělý výskyt byl v kategorii 1-2x ročně.

19. Co je předmětem vašich konverzací?

Tab. 38: Předměty konverzací

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Výuka	21	17
Doučování	5	4
Školní problémy	5	4
Domácí úkoly	5	4
Osobní věci	6	5
Vtipný obsah	6	5
Jiné	6	5
Nekomunikujeme	68	56
Celkem	122	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 50: Předměty konverzací

Zdroj: Vlastní zpracování

Při zjišťování obsahu konverzací mezi učiteli a žáky byla nejvíc frekventovaná odpověď „Nekomunikujeme“ (68). Další nejpočetnější odpovědí byla výuka, kterou zmínilo 21 respondentů. Dále následovaly odpovědi osobní věci (6), vtipný obsah (6), školní problémy (5) a domácí úkoly (5) s doučováním (5). Byla zde

i možnost jiné odpovědi, kde byly nejčastěji zmiňovány organizační věci nebo posílání fotografií a videí z výletů či sportovních událostí školy (lyžařský kurz).

Pokud tedy ke komunikaci mezi učiteli a žáky dochází, bývá nejčastěji ohledně školních záležitostí a věcí se školou spojených (29 %).

20. Jaké jsou Vaše zkušenosti s tím, jak s Vámi žáci komunikují na sociálních sítích?

Dle získaných odpovědí bylo zjištěno, že 73 % učitelů žádné zkušenosti nemá, z toho 2 respondenti uvedli, že ke komunikaci používají pouze mail nebo MS Teams.

Pozitivní odezvu poskytlo 22 % respondentů. Většina z nich uvedla, že komunikace byla vždy respektující a slušná. Učitelé si pochvalovali, že je komunikace pro ně i pro žáky přirozenější a rychlejší. Někteří jsou rádi, že mají s žáky kontakt i po odchodu ze školy a rádi si napíší se svými bývalými žáky o tom, jak se jim daří. Bylo také uváděno, že žáci jsou otevřenější při tomto způsobu komunikace. Negativní zkušenosti má 5 % učitelů, a to zejména proto, že žáci ztrácí respekt a vnímají učitele více jako kamaráda než jako autoritu. Někteří měli zkušenost s drzým a nevhodným způsobem komunikace

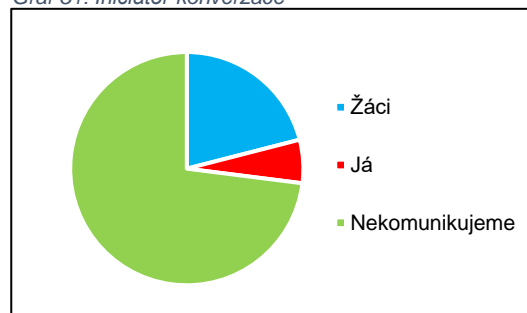
21. Píší žáci první nebo Vy?

Tab. 39: Iniciátor konverzace

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Žáci	21	21
Já	7	7
Nekomunikujeme	72	72
Celkem	100	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 51: Iniciátor konverzace

Zdroj: Vlastní zpracování

Tato otázka byla zaměřena na to, kdo první zahajuje konverzaci. S žáky komunikuje 27 % dotázaných. Z tohoto počtu téměř tři čtvrtiny (21 %) uvedlo, že konverzaci iniciují žáci. Pouze v 6 případech pak učitelé. V takových případech nemělo na zahajování vliv pohlaví učitele (3 muži a 4 ženy).

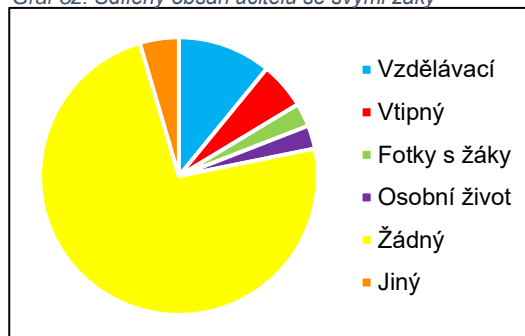
22. Jaký typ obsahu sdílíte na sociálních sítích se svými žáky?

Tab. 40: Sdílený obsah učitelů se svými žáky

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Vzdělávací	12	11
Vtipný	6	5
Fotky s žáky	3	3
Osobní život	3	3
Žádný	81	74
Jiný	5	4
Celkem	110	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 52: Sdílený obsah učitelů se svými žáky

Zdroj: Vlastní zpracování

U této otázky bylo zjišťováno, jaký obsah se svými žáky učitelé sdílí. Celkem 81 z nich uvedlo, že žádný. Ve spojitosti s předchozí otázkou (kde odpovědělo 72 účastníků, že nekomunikují se svými žáky) lze tvrdit, že více učitelů si se svými žáky píše, než aby sdíleli nějaký obsah. Ze skupin sdíleného obsahu převažoval vzdělávací s 11 %. Respondenti uvedli třikrát vzdělávací i vtipný obsah. Vtipný obsah sdílelo 6 učitelů a následovaly fotografie s žáky a osobní život s třemi výskyty. U fotografií se často jednalo o fotky z osobního života (rodina, záliby, cestování) anebo ze sportovních událostí.

23. Jaký je Váš postoj ke sledování svých žáků na sociálních sítích?

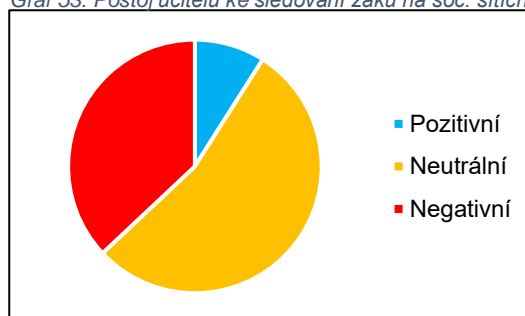
Zdůvodněte.

Tab. 41: Postoj učitelů ke sledování žáků na soc. sítích

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Pozitivní	9	9
Neutrální	54	54
Negativní	37	37
Celkem	100	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 53: Postoj učitelů ke sledování žáků na soc. sítích

Zdroj: Vlastní zpracování

Tato položka se zabývala tím, zda učitelé vnímají sledování svých žáků jako pozitivní nebo negativní. Respondenti měli otázku doplnit svým zdůvodněním.

Negativně hodnotící učitelé se k tomuto staví různým způsobem. Někteří uvádějí zkrátka to, že je sledovat nechtějí, protože je to nezajímá a vnímají to jako stalking nebo že nechtějí narušovat soukromí žáků. Někteří naopak uvedli, že

jednoduše preferují osobní komunikaci před online a že jejich sledování na sociálních sítích není součástí jejich náplně práce.

Učitelé uvádějící neutrální postoj nejvíce svou odpověď zdůvodňovali takto:

- Nezajímá mě, co žáci na sociálních sítích dělají
- Nemám čas je sledovat, ale nebráním se tomu a nekritizuji to
- Nehodnotím, co žáci sdílí
- Osobně žáky nesleduji, ale nepřijde mi to nijak zvláštní v případě, že to má někdo z kolegů jinak
- Nepotřebuji vědět, co žáci dělají ve svém volném čase
- Není to něco, co bych řešil

Nejméně bylo učitelů s pozitivním pohledem na sledování svých žáků na sociálních sítích. Učitelé v této kategorii uváděli, že mají radost z jejich úspěchů, které na sociálních sítích sdílí. Dále také to, že s dětmi mají poté bližší vztah v dobrém slova smyslu a díky sociálním sítím mohou žáky lépe poznat a porozumět jim tak i lépe ve škole.

24. Jaké jsou Vaše zkušenosti s konflikty s žáky na sociálních sítích?

Tato otevřená položka byla věnována zkušenostem učitelů s konflikty s žáky na sociálních sítích. 86 % respondentů však uvedlo, že žádné takové zkušenosti nemají. Je pravděpodobné, že zde byla špatně položena otázka, přestože z pilotáže zde nebyl zjevný problém. Otázka byla mířena spíše na konflikty učitelů a žáků, nicméně odpovědi se týkaly konfliktů mezi žáky na sociálních sítích. Zbýlých 14 % respondentů tedy uvedlo, že na sociálních sítích dochází mezi žáky k šikaně, která je následně řešena ve škole. Žáci si na sociálních sítích rádi dle výpovědí učitelů vyřizují osobní spory a jsou vulgární.

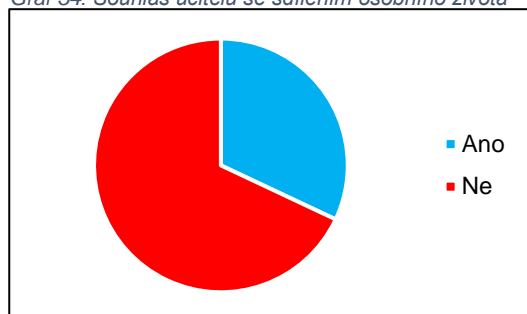
25. Myslíte si, že by učitelé měli sdílet svůj osobní život na sociálních sítích? Zdůvodněte.

Tab. 42: Souhlas učitelů se sdílením osobního života

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	32	32
Ne	68	68
Celkem	100	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 54: Souhlas učitelů se sdílením osobního života

Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu a tabulky lze vyčíst, že většina učitelů se domnívá, že by neměli sdílet svůj osobní život na sociálních sítích. Svůj nesouhlas vyjádřilo celkem 68 respondentů. Mezi důvody, proč by učitelé neměli svůj osobní život sdílet byly uváděny tyto:

- Nechci s žáky sdílet své soukromí, je důležité si ho chránit.
- Překračuje to určitou profesionální hranici.
- Neprospívá to respektu a autoritě učitele.
- V případě zaměstnání učitele je klíčové umět oddělit osobní a pracovní život.
- Není vhodné do osobních věcí zatahovat žáky.
- Ochrana bezpečnosti rodiny pedagoga.

Oproti tomu 32 učitelů si myslí pravý opak, že by svůj život měli na sociálních sítích sdílet. Často se shodovali na tom, že je to věcí každého učitele, především jako člověka a jaké má zásady. Pro žáky by pak nejčastěji sdíleli neosobní obsah. Ten osobní by sdíleli přátelům odděleně. Shodují se také, že by učitelé jako profesionálové neměli sdílet nic nevhodného a pokud je žáci sledují, tak by jim měli jít příkladem.

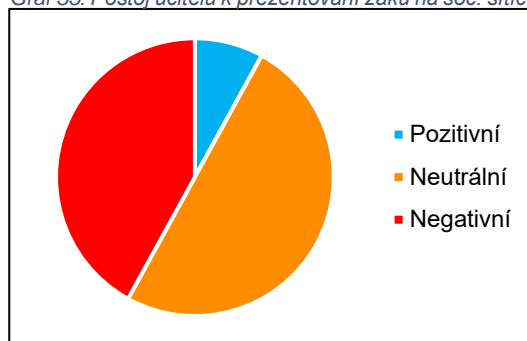
26. Jaký postoj zaujímáte k tomu, jak se Vaši žáci prezentují na sociálních sítích? Zdůvodněte.

Tab. 43: Postoj učitelů k prezentování žáků na soc. sítích

	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Pozitivní	8	8
Neutrální	50	50
Negativní	42	42
Celkem	100	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 55: Postoj učitelů k prezentování žáků na soc. sítích

Zdroj: Vlastní zpracování

Ti, co uvedli pozitivní postoj (8 %), doplňovali své odpovědi těmito důvody:

- Žáci se prezentují slušně a je příjemné sledovat jejich osobnostní růst i mimo školu.
- Mám radost z úspěchů, které zde sdílí.
- Mám pocit, že svým žákům lépe rozumím a snažím se i díky tomu pochopit současnou studentskou generaci a jejich smýšlení.

Učitelé s neutrálním postojem (50 %) uváděli:

- Nehodnotím, co žáci sdílí a jak se prezentují.
- Nevím, protože své žáky nesleduji.
- Nezajímá mě, co žáci sdílí, tudíž mi je jedno, jak se prezentují.
- Není v mém zájmu toto řešit ani sledovat.
- Je na každém, co sdílí a jak se na sociálních sítích prezentuje, jen by měl brát v potaz, že to může vidět kdokoliv, proto by bylo dobré být se sdílením např. citlivých fotografií či videí obezřetný a být seznámen s riziky sociálních sítích.

Učitelé s negativním postojem (42 %) uváděli v zásadě velmi podobné důvody. Někteří studenti sdílí velmi nevhodný obsah, který by sdílet neměli. Studenti dle některých učitelů ztrácí na sociálních sítích spoustu času místo věnování se užitečným věcem a dávají velkou přednost právě svým profilům před školními povinnostmi. Další učitelé také uváděli, že byli svědky šikany na sociálních sítích, kdy si žáci v komentářích vulgárně nadávali nebo dokonce vyhrožovali (fyzickým napadnutím, smrtí apod.).

5.4.3. Interpretace výsledků

Na začátku empirické části diplomové práce byly stanoveny celkem čtyři výzkumné otázky, z nichž jedna je hlavní a zbylé tři dílčí. V této podkapitole jsou jednotlivé výzkumné otázky zodpovězeny, a to díky výsledkům, které byly získány prostřednictvím dotazníků.

Hlavní výzkumná otázka:

Jaké postoje zaujímají žáci a učitelé ke svému vzájemnému vystupování a působení na sociálních sítích?

Data, která byla získána, vypovídají o těchto postojích. Lze tvrdit, že na této výzkumné otázce měly podíl všechny otázky položené v obou dotaznících, zejména pak ty, které měly být zdůvodněny nebo byly čistě otevřené, což jsou v dotazníku pro žáky otázky č. 15, 17, 23 a nejvíce pak 24, z dotazníku pro učitele to jsou otázky č. 16, 20, 23, 24, 25 a zvláště pak 26.

Přestože mají s učiteli většinově dobré vztahy (72 %) (položka č. 9), nemají tak velký zájem o učitelské životy na sociálních sítích. Zhruba polovina žáků nechce své učitele na sociálních sítích sledovat (položka č. 10), ani je nezajímá, co učitelé na sociálních sítích sdílí (položka č. 11). Více než polovina (57 %) však uvedla, že své učitele sledují minimálně na Instagramu (položka č. 12). Je zajímavé tyto informace porovnat s výsledky položky č. 16, kde žáci uvedli, že si profily svých učitelů vůbec neprohliží nebo jen velmi výjimečně (92 %).

Z položky č. 6 lze tvrdit, že žáci nejvíce vystupují na sociálních sítích Instagram (179), používají YouTube (158), dále vystupují na Snapchatu (157), Facebooku (149) a TikToku (145). Žáci se ze 70 % nechtějí nechat svými učiteli sledovat na sociálních sítích (položka č. 14), přesto však 44 % žáků potvrzuje a schvaluje žádosti o sledování či přátelství (položka č. 15). Na základě toho lze usuzovat, že těmto žákům však příliš nevádí, že by měli učitele ve svých sledujících, neboť jim žádost i tak potvrdí. Z důvodů, proč tak činí, byl nejčastěji zmiňován dobrý vztah s učitelem nebo jeho případné zlepšení díky sledování na sociálních sítích. Méně pak už že se nestydí za svůj sdílený obsah, a tudíž jim to nevádí a ve většině případů tito žáci měli uvedené své profily jako veřejné (celkem 33 %; položka č. 13). Zbylých 44 % žáků se však k povolování sledování a potvrzování žádostí o přátelství staví negativně, a to zejména proto, že si nechtějí nechat

zasahovat do soukromí, nemají o to zkrátka zájem nebo mají strach z odsouzení učitelem.

Co se týče učitelů, vystupují nejvíce na sociálních sítích Facebook, poté Instagram a YouTube (položka č. 5), ke kterým se připojují ze 63 % několikrát za den. 14 % uvedlo, že sociální sítě vůbec nemá, a to bez ohledu na věk a pohlaví. Učitelé téměř z 90 % procent své žáky nesledují (položka č. 9), ani nemají zájem své žáky sledovat (položka č. 11), ani je nezajímá z velké většiny, co sdílí, jak uvedlo 81 % dotázaných (položka č. 10).

Necelá čtvrtina respondentů (23) uvedla, že je žáci sledují (položka č. 12). Přestože z položky č. 13 vyplývá, že učitelé nechtějí být sledováni svými žáky (90 %), má 23 respondentů své profily veřejné (položka č. 14) a 14 % potvrzuje i žádosti o přátelství či sledování (položka č. 15). Lze tedy tvrdit, že k tomuto zastávají postoj spíše negativní.

Co se týče jejich postoje k vzájemnému sledování mezi nimi a žáky, staví se k tomu pozitivně pouze 18 % učitelů. Jako dominantní důvody uváděli zlepšení vztahů a lepší poznání se navzájem, či včasné podchycení patologických projevů chování žáků. Ostatní nesouhlasí kvůli velkému zásahu do soukromí a že zde není zachována profesionální úroveň (komunikace, negativní vliv ve výuce).

Je zajímavé, jak se staví učitelé ke sdílení svého obsahu na sociálních sítích. Ze 74 % nesdílí žádný obsah, a to zřejmě z důvodu ochrany svého soukromí. Pokud už však něco sdílí, bývá to buď vzdělávací nebo vtipný obsah, osobní život sdílí dle výpovědí minimálně. To je však vyvráceno žáky, kteří uvedli, že učitelé sdílí převážně právě osobní život, který dle položky č. 25 dle učitelů by z 68 % sdílet ani neměli a neměli by jej vidět žáci, aby to nenarušovalo zbytečně chod výuky, nepřekračovalo profesionální hranici a nenarušovalo soukromí rodiny učitele.

Svůj postoj ke sledování žáků mají převážně neutrální (více než 50 %), nezajímá je to a nepotřebují vědět, co žáci dělají na sociálních sítích, co tam sdílí ani to nehodnotí. Ze 37 % se učitelé k tomuto stavěli negativně, hlavně z důvodu narušování soukromí žáků. Pouze 9 učitelů zaujalo pozitivní postoj z hlediska zlepšení vztahů a lepšímu porozumění žákům a studentům (položka č. 23).

Klíčové otázky v dotaznících, které odpovídají na hlavní výzkumnou otázku jsou č. 24 v dotazníku pro žáky a č. 26 pro učitele.

Žáci a studenti zaujímají k vystupování učitelů na sociálních sítích převážně neutrální postoj (65 %). Uváděli, že je nezajímá, co učitelé sdílí a jak se prezentují, nesledují je a vnímají učitele pouze jako normálního obyčejného člověka, který může sdílet co sám uzná za vhodné a není tedy jejich sdílený obsah ničím speciální a zajímavý. U 21 % převládal postoj pozitivní, neboť se jim sdílený obsah učitelů líbí a vnímají jako přátelštější a drží se trendů s mladou generací. Zbytek vnímá vystupování svých učitelů na sociálních sítích jako trapné a někdy i nevhodné.

Polovina učitelů zaujala neutrální postoj k vystupování žáků na sociálních sítích. Tito učitelé tvrdili, že nehodnotí to, jak se žáci zde prezentují a ani je to nezajímá, protože to není v jejich zájmu ani v náplni práce. Někteří ani neví, co žáci sdílí, jelikož je nesledují nebo sociální sítě nemají. Stejně jako žáci, tak i učitelé uváděli, že si každý má sdílet na sociálních sítích co chce, jen je třeba brát ohled na všechna rizika, která s sebou internet nese. 42 % učitelů s negativním postojem mělo podobné důvody, nicméně byly uváděny také negativní zkušenosti, které mají. Byli např. svědkem šikany a nevhodného projevození žáků v online prostoru. Pozitivní postoj zaujalo pouze 8 % respondentů, kteří mají radost ze sdílených žákovských úspěchů, podporují je a rádi sledují jejich osobní růst.

Dílčí výzkumné otázky:

Jak vypadá komunikace mezi učitelem a žákem na sociálních sítích?

Žáci uvedli, že s učiteli v 72 % nekomunikují vůbec (položka č. 19). Další uvedli, že komunikují málo (21 %), pouze 7 % s učiteli komunikuje jednou týdně a častěji. Nejčastějšími tématy jsou: výuka (19 %), domácí úkoly (8 %) a školní problémy (7 %) (položka č. 20). Lze tedy říct, že většina komunikace, pokud vůbec probíhá, se týká školy. Žáci, kteří mají s komunikací s učitelem přes sociální sítě zkušenost, uvedli, že je tato jejich zkušenost pozitivní (29 %), pouze ve třech případech uvedli negativní zkušenost (položka č. 21). Dva žáci uvedli, že se s učitelem dostali na sociálních sítích do konfliktu (položka č. 22).

Učitelé uvedli, že v 74 % s žáky nekomunikují, čímž se shodují s údaji, co vyplnili žáci (položka č. 17). Pokud jsou s žáky v kontaktu, je tomu nejčastěji jednou měsíčně (12 %) a jednou týdně (12 %) (položka č. 18). Nejčastějším tématem je výuka (17 %), poté osobní věci (5 %) a vtipný obsah (5 %) (položka č. 19). Pouze v jedné čtvrtině případů zahajuje komunikaci učitel (položka č. 21). Jejich zkušenosti jsou kladné, především si učitelé chválí rychlejší komunikaci a větší kontakt s žáky. Pět učitelů s negativní zkušeností uvedlo, že žáci ztrácí respekt vůči učiteli (položka č. 20).

Jsou používány sociální sítě při výuce?

Žáci v položce č. 6 uváděli, jaké sociální sítě používají v běžném životě. Nejvíce používají Instagram (179), poté YouTube (158), velmi oblíbený je pak Snapchat (157), Facebook (149) a v neposlední řadě TikTok (145). Žáci umí perfektně sociální sítě ovládat, proto by mohlo být jejich zařazení do výuky velice zábavné. Navíc je používají dle položky č. 7 na denní bázi z 95 %. Na otázku, jaké tedy vlastně používají sociální sítě ve výuce, odpovídali nejvíce YouTube (75), což je však mnohem méně než polovina respondentů, co tuto odpověď uvedla. YouTube je však skvělý prostředek pro zpestření výuky. Oproti tomu ještě více žáků uvedlo, že sociální sítě při výuce vůbec zařazeny nejsou (83). Zajímavé využití zřejmě může mít Instagram, kde existuje spousta edukačních profilů. Tuto sociální síť uvedlo 41 žáků. Mnohem méně je dle výpovědí žáků využíván TikTok, Snapchat, Discord a jiné (položka č. 8).

Stejně jako žáci, tak i učitelé se připojují k sociálním sítím pomocí chytrého telefonu, který v dnešní době vlastní téměř každý člověk (položka č. 4). Učitelé oproti žákům mají stále v dominantně používaných sociálních sítích Facebook, který uvedlo 60 učitelů. Méně oblíbené jsou pak Instagram (42) a YouTube (35). Učitelé používají ostatní sociální sítě pouze velmi zřídka (položka č. 5). Co se týče frekvence používání sociálních sítí, je zde patrnější rozdíl v tom, že učitelé kromě několikadenního používání svých profilů uváděli, že se na ně podívají také jen pouze jednou za den (17). Stále jsou ale učitelé, kteří skutečně sociální sítě nepoužívají vůbec ani v osobním životě (položka č. 6).

Co se týče používání sociálních sítí ve škole, téměř tři čtvrtiny respondentů však sociální sítě vůbec nepoužívá (položka č. 7). Zbýlých 31 % uvedlo, že používají YouTube, odkud žákům pouští ve výuce videa související s probíraným tématem nebo také Facebook, kde jsou různé vzdělávací skupiny a používají ho také jako zdroj inspirace a stejně tak Instagram nebo Pinterest. Učitelé občanské výuky také čerpají z Twitteru. Učitelé pak sociální sítě používají spíše ke komunikaci s kolegy a rodiči a jako zdroj informací a nových poznatků (položka č. 8).

Proč by se měli nebo neměli učitelé a žáci na sociálních sítích sledovat?

Žáci si ve 40 % myslí, že je dobré se navzájem s učiteli na sociálních sítích sledovat (položka 17). Díky tomu jsou si s učiteli bližší, mohou se lépe poznat a zlepšuje to jejich vztah. Opačně smýšlejících 60 % tvrdí, že se jedná o velký zásah do jejich soukromí. Podle nich by měla být zachována profesionální hranice a také mají strach ze zneužití citlivých informací a ze šíření pomluv. Třetina si myslí, že by měli učitelé své žáky sledovat (položka č. 23), slabší třetina (30 %) by o to i měla zájem (položka č. 14). Asi polovinu žáků zajímá, co učitelé sdílejí na sociálních sítích (položka č. 11) a chtěli by je sledovat (položka č. 10).

Naopak drtivá většina učitelů (82 %) si myslí, že není dobré se s žáky navzájem na sociálních sítích sledovat (položka č. 16). Důvody jsou podobné jako u žáků: zásah do soukromí, degradace úrovně komunikace, a navíc nevhodnost zatahovat osobní život do výuky. Ostatní oponují, že se vylepšují jejich vztahy s žáky, mohou se lépe poznat, sdílet zážitky a mohou žáky dokonce motivovat. Z učitelů 23 % uvedlo, že je žáci sledují (položka č. 12), přitom pouze 10 % uvedlo, že by o to měli zájem (položka č. 13). Podobné procento učitelů své studenty nesleduje (87 %) i sledovat nechce (86 %) (položky č. 9 a 11). Oproti žákům učitele příliš nezajímá, co žáci sdílí (81 %) (položka č. 10). S tím koresponduje i neutrální postoj poloviny učitelů ke sledování jejich žáků (položka č. 23), kdy uvádějí, že nemají zájem vědět, co žáci sdílí a nehodnotí to.

DISKUZE

Sociální sítě prostupují do životů každého z nás, ať už chceme nebo ne. V současné době i učitelé používají sociální sítě, a to jak ve svém volném čase, tak se postupně dostávají i do prostředí školy. Někteří učitelé je zapojují do výuky. Z výsledků, které byly v rámci tohoto výzkumu získány, vyplývá, že učitelé používají sociální sítě spíše omezeně v rámci výuky. Pokud se však najdou jedinci, kteří sociální sítě ve výuce vítají, je to převážně YouTube, Facebook nebo Instagram.

Dle výzkumu, který vedla Kašpaříková (2020), vyplynulo, že učitelé v tomto roce používali téměř stejné sociální sítě jako dnes, stále je velmi oblíbený Facebook a Instagram. Sociální sítě používají výhradně ke komunikaci s kolegy nebo přáteli, dle mého výzkumu začínají být používány však i jako nástroj komunikaci mezi učiteli a žáky i jejich rodiči. Dle Kopeckého (2012) byla nejpoužívanější sociální síť Facebook, a to zejména u dětí. S tím, jak časem vznikají nové sociální sítě se tento fakt již pomalu začíná měnit, neboť do popředí začaly prostupovat sociální sítě Instagram, TikTok a v současné době lze zaznamenat i rostoucí trend Snapchatu zejména u mladších žáků. Lze tedy tvrdit, že Facebook zaznamenává pokles oblíbenosti, nicméně generace učitelů ho řadí stále mezi nepoužívanější.

Dále Kopecký (2012) uvádí frekvenci přihlašování se k sociálním sítím. Dle těchto výsledků se několikrát ze den připojí 68 % z 115 respondentů, což v dnešní době dle mého výzkumu už lze vyvracet, kdy téměř 100 % žáků a studentů se připojuje k sociálním sítím několikrát denně, kdežto učitelé se připojují několikrát za den o pět procent méně než porovnávaný výzkum, avšak alespoň jednou denně se k nim připojí dalších 17 %, tzn. dohromady denně sociální sítě využívá 80 procent učitelů, resp. dospělých lidí. Lze na základě toho tedy konstatovat, že sociální sítě se dostávají do životů čím dál více lidí, a dokonce prostupují i do jejich zaměstnání, nehledě na to, že díky nim vznikají i nové pracovní pozice.

Často se v odůvodněních respondentů objevovala položka soukromí a jeho ochrana. Stejně tak uváděl jeden z respondentů ve výzkumu Kašpaříkové (2020), že s ohledem na svůj věk se nechce dělit o své soukromí a je pro ně důležitá

anonymita. Velmi často byl uváděn tento faktor v rámci mého výzkumu. Učitelé ani žáci neradi sdílí své soukromí veřejně, natož mezi sebou navzájem a neradi by ve většině případů narušovali soukromí druhého. Dle Ševčíkové a kol. (2014) lze soukromí vnímat jako pocit kontroly nad tím, co se sdílí či nesdílí dalším lidem při vzájemné komunikaci. Z mého výzkumu sice vyplývá, že učitelé údajně nesdílí víceméně žádný osobní život, to je však vyvráceno žáky, kteří tuto položku uvedli jako dominantu sdílenou učiteli.

Co se týče výzkumných vzorků mého výzkumu, lze zde spatřit jednu pravidelnost, a to sice pohlaví, a to jak u žáků a studentů, tak u učitelů. Lze se domnívat, že žakovskou převahu dívek ovlivnila zejména střední zdravotnická škola, kde studují převážně dívky zdravotní sestry. Dotazník byl však rozeslán mezi více škol, přesto však převažují dívky ve výzkumném vzorku. Co se týče stejné převahy žen ve výzkumném vzorku učitelů, lze zde hovořit o skutečné feminizaci školství. Je možné, že kdyby ve výzkumných vzorcích bylo zastoupeno více mužů a chlapců, mohlo by to výsledky ovlivnit např. v tom, že žáci (chlapci) nemají takový zájem o sledování svých učitelů na sociálních sítích nebo také že učitelé (muži) nemají takový zájem jako ženy o sledování svých žáků a studentů. Je také pravděpodobné, kdyby vzorek žáků byl více rovnoměrný, co se týče pohlaví, byl by mnohem větší výskyt konfliktů na sociálních sítích z pohledů žáků, neboť když uváděli žáci, zda měli s učitelem konflikt na sociálních sítích, jednalo se o chlapce.

Z výzkumu vyplynulo, že žáci a učitelé začínají pomalu přes sociální sítě komunikovat a sledovat se na nich vzájemně. Dle Pávové (2011) je důležité, aby si stále uvědomovali, jaká rizika s sebou nese internet. Většinou však nejsou učitelé ti, které je třeba chránit, přesto je důležité, aby šli žákům příkladem, a to i v této oblasti. Pávová (2011) také uvádí, že není řešením zakazovat oběma stranám skrze sociální sítě komunikovat. Je však důležité zabezpečit to, aby žáci věděli, jak se na internetu chovat tak, aby snížili co nejvíce riziko jakéhokoliv nebezpečí. Zde nastává také otázka, jak se má chránit učitel. Úplně nejzákladnější a nejjednodušší pravidlo je používat sociální sítě a vést přes ně komunikaci tak, aby nikdy nikomu nedal příležitost ho obvinít z nevhodného chování. Je tedy rozumné si nastavit určité hranice a pravidla komunikace na sociálních sítích s žáky, stejně tak jako ve škole (Pávová, 2011).

Z výzkumu je patrné, že je mezi žáky velký zájem o to, aby se sociální sítě rozšířili i do jejich školního života. Ne všichni učitelé však tohle jejich nadšení sdílí, je to spíše menšina. Tato menšina by mohla být ještě menší, kdyby ve vzorku nebyla skupina mladých učitelů do 25 let, kteří teprve s učením začínají. Mají tedy své ideály a ochotu výuku zmodernizovat.

Dobrym kompromisem by mohly být pro obě skupiny tzv. vzdělávací sociální sítě. Pro žáky mohou učitelé vytvořit nové vyučovací prostředí a žáci mezi sebou s nimi mohou i snáze komunikovat (Nádvorník, 2009). Zlepšují se tak jejich vzájemné vztahy, které i v tomto výzkumu byly častým důvodem, proč spolu žáci a učitelé interagují na sociálních sítích.

Takovými sociálními sítěmi jsou např. Edmodo, iTřída a Schoology. Tyto vzdělávací sociální sítě jsou více zaměřené na výuku, a přitom si přejímají komunikační výhody klasických sociálních sítí. Pro žáky by tak prostředí mohlo připomínat pro ně známé sociální sítě a bylo by snadné se v něm orientovat. Zároveň by však splňovaly podmínky pro učitele, jako zaměření na vzdělávání a ochrana soukromí. Je možné spekulovat, že budoucnost vzdělávání není v klasických sociálních sítích, ale právě ve specializovaných na vzdělávání.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce obsahovala dvě hlavní části – teoretickou a empirickou. Teoretická část byla zaměřena na čtyři stěžejní části. Byla tak následně rozdělena do čtyř kapitol věnovaných učiteli a zvláště žákovi, poté jejich vztahu a sociálním sítím. První kapitola byla věnována učiteli, jeho osobnosti, typologii učitele a kompetencím a kvalifikaci. Následující pojednávala o žákovi, jeho osobnosti, charakteristice staršího školního věku, resp. pubescence a adolescence a v neposlední řadě obsahovala faktory ovlivňující žáky. Poté následovala část věnována vztahu mezi učitelem a žákem. Poslední kapitola se týkala sociálních sítí, nejpoužívanějších platform, používání sociálních sítí ve výuce a vztahu mezi učitelem a žákem právě v tomto online prostředí, jeho výhodám a rizikům a doporučeným používáním sociálních sítí pro učitele.

Po teoretické části následovala empirická. V ní byly stanovené cíle a metodologie výzkumu. Její součástí byly také kapitoly týkající se charakteristiky výzkumných vzorků, průběh výzkumného šetření, vyhodnocení a interpretace výsledků. Na základě cíle práce byly stanoveny výzkumné otázky, na které byly získávány odpovědi prostřednictvím dotazníkového šetření. Dotazníky byly celkem dva – pro žáky se studenty a zvláště pak pro učitele. Byly tvořeny uzavřenými, polouzavřenými i otevřenými otázkami. Byly rozesílány v elektronické podobě nejen ředitelům škol, ale i konkrétním učitelům, kteří dotazník mohli dále distribuovat svým žákům v rámci svých vyučovacích hodin pomocí QR kódu. Dotazník byl však sdílen i přes sociální sítě a pomocí řetězové reakce se podařilo získat 188 respondentů z řad žáků základních škol a studentů středních škol, dotazníků od učitelů se vrátilo rovných sto. Vzhledem ke způsobu rozesílání dotazníku nebylo možné určit procentuální návratnost.

První výzkumný vzorek byl tvořen žáky staršími 13 let až po studenty maturitních ročníků. Hranice 13 let zde byla respektována vzhledem k pravidlům používání sociálních sítí. Druhý byl tvořen učiteli různého věku, téměř rovnoměrně ze základních a středních škol, přesto však převažovalo ženské pohlaví. Po získání dat bylo provedeno vyhodnocení výzkumného šetření a následně zpracováno do přehledných grafů a tabulek. Poté následovalo zodpovězení výzkumných otázek.

Z výsledků dotazníků vyplynulo, že žáci i učitelé zaujímají z většiny neutrální postoj k jejich vzájemnému vystupování a působení na sociálních sítích.

Přesně polovina učitelských respondentů uvedla, že neví, co žáci sdílí a víceméně je ani nezajímá, jak se na sociálních sítích prezentují. Přesto však nekritizují ostatní kolegy, pokud se k tomu staví jinak. Dle nich je potřeba v pozici žáků brát v úvahu všechna možná rizika, která sociální sítě neodmyslitelně mají a měli by být opatrní. Druhým nejvíce zaujímaným postojem byl negativní, kteří se příliš svými výpověďmi nelišili od těch s neutrálním. Navíc uváděli, že mají dojem, že někteří žáci sdílí vyloženě nevhodný obsah a věnují sociálním sítím přílišnou pozornost namísto děláním svých povinností. Navíc kritizovali nevhodný způsob veřejné komunikace spojený s vyhrožováním a urážením. Nejméně zastoupený byl postoj pozitivní. Tito učitelé své žáky vnímají přátelsky, mají radost z jejich úspěchů, kterými se na sociálních sítích pochlubí a líbí se jim pozorovat jejich osobnostní růst i mimo školu.

Žáci a studenti se nadpolovičně shodli na neutrálním postoji, v podstatě uváděli velmi podobné důvody, jak samotní učitelé. Vnímají učitele jak prosté obyčejné lidi, a tudíž na jejich profilech neshledávají žádný zajímavý obsah, nehledě na to, že učitelé mají často profily soukromé a moc žákům žádosti o sledování ani přátelství nepovolují. Jako druhý postoj zaujímají žáci z téměř jedné čtvrtiny kladný. Rádi své učitele vidí i ve volném čase a mají s nimi i dobré vztahy. Žáci zaujímající negativní postoj uvedli, že jim přijdou jejich učitelé na sociálních sítích trapní a nemuseli by s okolím sdílet příliš osobního života.

Ohledně komunikace uvedlo 72 % žáků, že s učiteli nekomunikují a 21 % že komunikují málo. Nejčastějšími tématy potenciální komunikace jsou školní témata týkající se výuky, domácích úkolů a problémů ve škole. Žáci také uvedli, že pokud komunikace probíhá, tak mají jen pozitivní zkušenosti. Oproti tomu jednotlivci uvedli, že se vyskytly v komunikaci s učiteli problémy.

Učitelé potvrdili ze 74 %, že s žáky nekomunikují a z 21 % komunikují pouze málo či jednou měsíčně a jednou týdně. Kromě výuky se také vyskytují témata jako vtipný obsah nebo osobní záležitosti. Ve čtvrtině případů zahajovali konverzaci sami učitelé a obecně mají s komunikací na sociálních sítích pozitivní zkušenosti.

Podle žáků učitelé do výuky sociální sítě nezařazují. Pokud je používají, tak se jedná nejčastěji o YouTube, méně pak o Instagram. Tuto verzi žáků potvrzují učitelé, jelikož tři čtvrtiny z nich uvedlo, že sociální sítě při výuce nepoužívají. 31 % jich pak uvedlo, že používají především YouTube na pouštění videí, čímž potvrdily žakovské odpovědi.

Na otázky ohledně sledování na sociálních sítích si žáci ve 40 % myslí, že by to bylo pro ně pozitivní a mohlo to prohloubit jejich vztah s učitelem. Oproti tomu si 60 % myslí, že se jedná o velký zásah do jejich soukromí. Slabší třetina žáků by chtěla být sledována učitelem a polovina by je chtěla sama sledovat. Drtivá většina učitelů v 82 % oponuje, že vzájemné sledování není vhodné vzhledem k soukromí a degraduje jejich komunikaci. Učitelé nemají zájem studenty sledovat (86 %) a ani je nezajímá, co na sociálních sítích sdílí (81 %).

Na základě výsledků dotazníků bylo možné zodpovědět všechny výzkumné otázky a lze tak považovat cíle diplomové práce za splněné. Práce mi byla přínosem zejména v získaných informacích, které lze využít v budoucí učitelské profesi. Umožnilo to nahlédnout do reality sociálních sítí ve škole a jak si žáci představují komunikaci s námi pedagogy. Tyto získané informace budu moci využít v mém aprobovaném předmětu výchova k občanství, kde se sociální sítě a mediální výchova probírá a je velmi důležité s dětmi na toto téma mluvit, a to nejen v souvislosti s riziky, která internet a sociální sítě spolu nesou.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

Allport, G. W. (1937). *Personality: A Psychological Interpretation*. New York: Holt, Rinehart & Winston.

Boekaerts, M. (2005). *Handbook of Self-Regulation*. United States: Elsevier Academic Press.

Bracektt, M. (2020). *Permission to Feel*. United States of America: Celadon Books.

Cangelosi, J. S. (1996). *Strategie řízení třídy: Jak získat a udržet spolupráci žáků ve výuce*. 2. vyd. Praha: Portál.

Clabaugh, G. K., Rozycki, E. G. (2017). *The Teaching Profession*. Velká Británie: Routledge.

Čáp, J. (1993). *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova.

Čáp, J., Mareš, J. (2001). *Psychologie pro učitele*. 1. vyd. Praha: Portál.

Čapek, R. (2008). *Odměny a tresty ve školní praxi*. Praha: Grada.

Čapek, R. (2010). *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada.

Denglerová, D., Dvořák, J. (2009). *Společenské vědy pro střední školy*. 1. vyd. Brno: Didaktis.

Gavora, P. (1988) *Pedagogická komunikácia v základnej škole*. 1. vyd. Bratislava: Veda.

Grecmanová, H., Holoušová, D., Urbanovská, E. (2002). *Obecná pedagogika I*. Olomouc: Hanex.

Hájek, B., Hofbauer, B., Pávková, J. (2008). *Pedagogické ovlivňování volného času*. 1. vyd. Praha: Portál.

Hartl, P., Hartlová, H. (2010). *Velký psychologický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál

Hofbauer, B. (2004). *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál.

Jedlička, R., Kořa, J., Slavík, J. (2018). *Pedagogická psychologie pro učitele: psychologie ve výchově a vzdělávání*. Praha: Grada.

- Jůva, V. a kol. (2001). *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. 1. vyd. Brno: Paido.
- Kantorová, J. a kol. (2008). *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I*. 1. vyd. Olomouc: Hanex.
- Kaplan, A. M., Haenlein, M. (2010). *Users of the world, unite. The Challenges opportunities of Social Media*. Business Horizons.
- Kašpaříková, V. (2020). *Význam sociálních sítí v životě žáka z pohledu učitelů na Bruntálsku*. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého – Vyrilometodějská teologická fakulta.
- Kohout, R., Karchňák, R. (2016). *Bezpečnost v online prostředí*. Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary z. s.
- Kohoutek, R. (1996). *Základ pedagogické psychologie*. Brno: Akademické nakladatelství Cerm.
- Kolář, Z. (2012). *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel z pedagogiky*. Praha: Grada Publishing.
- Kopecký, A. (2012). *Využití sociálních sítí ve výuce*. Diplomová práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita – Pedagogická fakulta.
- Kopřiva, P. (2008) *Respektovat a být respektován*. 3. vyd. Kroměříž: Spirála
- Kraus, B., Vacek, P. (1992). *K základním otázkám pedagogiky*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus..
- Kurose, J. F., Ross, K. W. (2017). *Computer networking: a top-down approach*. Velká Británie: Pearson Education.
- Lokšová, I., Lokša, J. (1999). *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*. Praha: Portál.
- M. (2016). *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada.
- Martin, M., Waltmanová-Greenwoodová, C. (1997). *Jak řešit problémy dětí se školou*. Praha: Portál.

- Maříková, J. (2014). *Možnosti využití sociální sítě Facebook při vyučování*. Didaktické studie. Praha: Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta.
- Mikšík, O. (2007). *Psychologické teorie osobnosti*. 2. přepracované vyd. Praha: Karolinum.
- Možný, I. (2008). *Rodina a společnost*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Nádvorník, V. (2009). *Školní webová stránka a cílové skupiny jejich uživatelů*. Hradec Králové: IKM UHK.
- Pávková, J., Hájek, B., Hofbauer, B., Hrdličková, V., Pavlíková, A. (2002). *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál,
- Průcha, J. (2006). *Přehled PEDAGOGIKY*. 2 vyd. Praha: Portál.
- Průcha, J. (2014). *Andragogický výzkum*. Praha: Grada.
- Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. (2009). *Pedagogický slovník*. 6. rozšířené a aktualizované vyd. Praha: Portál.
- Schwartz, N. (2021). *Vztahy mezi učitelem a studentem: Proč by se učitelé měli starat o své studenty*. USA: U.S. News & World Report.
- Starý, K. (2005). *Efektivní učení ve škole*. Praha: Portál.
- Svobodová, J., Šmahelová, B. (2007). *Kapitoly z obecné pedagogiky*. 1. vyd. Brno: MSD.
- Ševčíková, A. (2014). *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada.
- Štefanovič, J. (1967). *Psychológia vzťahu medzi učiteľom a žiakom*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľství.
- Vališová, A. a kol. (1998). *Autorita jako pedagogický problém*. Praha: Karolinum.
- Vašutová, J. (2007). *Být učitelem*. Praha: Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta.
- Voydanoffová, P. (2007). *Work, Family, and Community*. 1. vyd. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Černovský, T. (2022). *Sociální síť BeReal: Kde se vzala, co umí, proč na ní být (a nebýt)*. Dostupné z: <https://www.cernovsky.cz/marketing/bereal/>

GCF (©1998-2021a). *Internet Basics: What is the Internet*. Dostupné z: <https://edu.gcfglobal.org/en/internetbasics/what-is-the-internet/1/>

GCF (©1998-2021b). *What is Facebook*. Dostupné z: <https://edu.gcfglobal.org/en/facebook101/what-is-facebook/1/>

GCF (©1998-2021c). *What is YouTube*. Dostupné z: <https://edu.gcfglobal.org/en/YouTube/what-is-YouTube/1/>

Hosch, W. L. (2023). *YouTube*. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/YouTube>

Hu, Y., Manikonda, L., & Kambhampati, S. (2014). *What We Instagram: A First Analysis of Instagram Photo Content and User Types*. *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*. Dostupné z: <https://ojs.aaai.org/index.php/ICWSM/article/view/14578>

Instagram (©2023). *Instagram*. Dostupné z: <https://help.instagram.com/424737657584573>

Kohoutek, R. (2009). *Typologie osobnosti učitelů*. In: *Psychologie v teorii a praxi*. Dostupné z: <http://1url.cz/vtuzb>

KUBALA, L. (2019). *Snapchat už nepřináší revoluční novinky, pouze rizika*. E-Bezpečí, Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1441>

Nations, D. (2021). *What is Facebook*. Dostupné z: <https://www.lifewire.com/what-is-facebook-3486391>

O'Connell, B. (2020). *History of Snapchat: Timeline and Facts*. Dostupné z: <https://www.thestreet.com/technology/history-of-snapchat>

Ontario College of Teachers (2017). *Professional Advisory. Maintaining Professionalism – Use of Electronic Communication and Social Media*. Dostupné z: https://osstftoronto.ca/wpcontent/uploads/2014/11/ProfAdvSocMediaENPRIN_T.pdf

Pávová, J. (2011). *Učitel a sociální síť*. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/13763/ucitel-a-socialni-site.html>

Rosulek, M. (2020). *Co je TikTok a jak funguje? Vše, co musí vědět uživatel i marketáček*. Dostupné z: <https://digitalninomadstvi.cz/tiktok/>

Rouse, M. (2016). *YouTube*. Dostupné z: <https://www.techopedia.com/definition/5219/youtube>

Sítě v hrsti (©2023). *Facebook*. Dostupné z: <https://sitevhrsti.cz/socialni-site/facebook/>

Strach, J. (2010). *Sociální síť a jejich vliv na změny použití internetu ve škole*. Dostupné z: https://www.ped.muni.cz/z21/knihy/2010/26/26/texty/cze/strach_c.pdf

Ward, A. (2023). *What is Twitter and what is it for?* Dostupné z: <https://metricool.com/what-is-twitter/>

PŘÍLOHY

Dotazník pro žáky

Milí žáci a žákyně, milí studenti a studentky,

jmenuji se Aneta Jurášová a jsem studentkou posledního ročníku magisterského studia na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a k dokončení studia bych potřebovala Vaši pomoc. Pod touto úvodní zprávou je dotazník, který bych potřebovala od Vás vyplnit. Poprosím Vás o upřímné odpovědi u všech částí dotazníku. Výsledky budou použity do výzkumu do mé diplomové práce s názvem, který vidíte pravděpodobně napsaný velkými písmeny nahoře.

O své osobní údaje se nemusíte bát, dotazník je naprosto anonymní a výsledky budou použity pouze k dokončení mé diplomové práce. :)

Moc Vám děkuji za Vaše odpovědi!

Pevné nervy s vyplňováním a mějte se nejlíp! :)

1. Pohlaví

- Dívka
- Chlapec

2. Věk

- 13
- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20

3. Navštěvovaná škola

- Základní škola
- Střední škola

4. Ročník

- 7. ZŠ
- 8. ZŠ
- 9. ZŠ
- 1. SŠ
- 2. SŠ
- 3. SŠ
- 4. SŠ

5. Na sociální síti se nejčastěji připojuji přes

- Mobil
- Notebook
- Tablet
- Stolní počítač

6. Mám založený účet na:

- Instagram
- TikTok
- Facebook
- Snapchat
- Twitter
- Clubhouse
- YouTube
- Reddit
- Twitch
- BeReal
- Discord
- Tinder
- Nemám žádné
- Jiné

7. Sociální sítě používám

- Několikrát za den
- Jednou za den
- Jednou za týden
- Nepoužívám vůbec

8. Používáte nějaké sociální sítě na práci ve škole?

- Ano
- Ne

9. Jak byste popsali svůj vztah se svými učiteli?

- Pozitivní
- Negativní
- Jiné:

10. Chtěli byste sledovat své učitele na sociálních sítích?

- Ano
- Ne

11. Zajímá vás, co učitelé sdílí na sociálních sítích?

- Ano
- Ne

12. Na jakých sociálních sítích sledujete své učitele?

- Instagram
- TikTok
- Facebook
- Snapchat
- Twitter
- Clubhouse
- YouTube
- Reddit
- Twitch
- BeReal
- Discord
- Na žádných

13. Máte své profily veřejné?

- Ano
- Ne

14. Chtěli byste, aby vás učitele na sociálních sítích sledovali?

- Ano
- Ne

15. Povolujete svým učitelům žádosti o sledování/přátelství? Zdůvodněte.

- Ano
- Ne

16. Jak často si prohlížíte profily svých učitelů na sociálních sítích?

- Denně
- Jednou za týden
- Jednou za měsíc
- Příležitostně (méně než jednou za měsíc)

17. Je podle vás dobré sledovat se s vašimi učiteli na sociálních sítích navzájem? Zdůvodněte svou odpověď.

- Ano
- Ne

18. Jaký obsah sdílí vaši učitelé na sociálních sítích?

- Vzdělávací
- Vtipný
- Osobní život (př. rodinu)
- Žádný
- Fotky s vámi
- Jiný:

19. Jak často komunikujete se svými učiteli přes sociální sítě?

- Denně
- Jednou za týden
- Jednou za měsíc
- Jednou/dvakrát za rok
- Vůbec

20. Co je předmětem vašich konverzací?

- Výuka
- Doučování
- Problémy ve škole
- Domácí úkoly
- Osobní záležitosti
- Sdílíme vtipný obsah
- Nekomunikujeme spolu
- Jiný:

21. Jaké jsou vaše zkušenosti s tím, jak váš učitel s vámi komunikuje na sociálních sítích?

- Pozitivní
- Negativní
- Žádné
- Jiné

22. Dostáváte se se svými učiteli do konfliktů na sociálních sítích?

- Ano
- Ne

23. Myslíte si, že by měli učitelé sledovat své žáky na sociálních sítích? Zdůvodni.

- Ano
- Ne

24. Jaký postoj zaujímáte k tomu, jak se Vaši učitelé prezentují na sociálních sítích? Zdůvodněte

- Pozitivní
- Neutrální
- Negativní

Dotazník pro učitele

Milé učitelky, milí učitelé,

jmenuji se Aneta Jurášová a jsem studentkou posledního ročníku magisterského studia na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a k dokončení studia bych potřebovala Vaši pomoc. Pod touto úvodní zprávou je dotazník, který bych potřebovala od Vás vyplnit. Chtěla bych Vás poprosit o upřímné odpovědi u všech částí dotazníku. Informace z něj mi pomohou k dokončení mé diplomové práce, jejíž název můžete vidět nahoře napsaný velkými písmeny. :)

O své osobní údaje se nemusíte bát, nesbírám emailové adresy a dotazník je naprosto anonymní a výsledky budou použity pouze k dokončení diplomové práce. :)

Moc Vám děkuji za Vaše odpovědi a mějte se hezky! :)

1. Pohlaví

- Žena
- Muž

2. Věk

- Do 25 let
- 51 – 55
- 25 – 30
- 56 – 60
- 31 – 45
- 61 – 65
- 46 – 50
- 66+

3. Navštěvovaná škola

- Základní škola
- Střední škola

4. Na sociální sítě se nejčastěji připojuji přes

- Mobil
- Tablet
- Notebook
- Stolní počítač

5. Na sociální sítě se nejčastěji připojuji přes

- Instagram
- Clubhouse
- Discord
- TikTok
- YouTube
- Tinder
- Facebook
- Reddit
- Nemám žádné
- Snapchat
- Twitch
- Jiné
- Twitter
- BeReal

6. Sociální sítě používám

- Několikrát za den
- Jednou za den
- Jednou za týden
- Nepoužívám vůbec

7. Používáte sociální sítě na práci ve škole? Pokud ano, uveďte jaké.

- Ano
- Ne

8. Pokud jste odpověděli ano, jaké jsou vaše důvody pro používání sociálních sítí v souvislosti s vaší profesí? Jak je využíváte?

9. Sledujete své žáky na sociálních sítích?

- Ano
- Ne
- Nemám sociální sítě

10. Zajímá Vás, co žáci sdílí na sociálních sítích?

- Ano
- Ne

11. Chtěli byste sledovat své žáky na sociálních sítích?

- Ano
- Ne

12. Sledují Vás žáci na sociálních sítích?

- Ano
- Ne

13. Chtěli byste, aby Vás žáci sledovali na sociálních sítích?

- Ano
- Ne

14. Máte své profily veřejné?

- Ano
- Ne

15. Povolujete žákům sledování/žádosti o přátelství?

- Ano
- Ne

16. Myslíte si, že je dobré se vzájemně sledovat se svými žáky na sociálních sítích? Zdůvodněte.

- Ano
- Ne

17. Komunikujete se svými žáky na sociálních sítích?

- Ano
- Ne

18. Jak často jste s žáky přes sociální sítě v kontaktu?

- Denně
- Jednou za týden
- Jednou za měsíc
- Jednou/dvakrát za rok
- Vůbec
- Nemám sociální sítě

19. Co je předmětem vašich konverzací?

- Výuka
- Doučování
- Problémy ve škole
- Domácí úkoly
- Osobní záležitosti
- Sdílíme vtipný obsah
- Sdílíme vzdělávací obsah
- Nekomunikujeme
- Jiné:

20. Jaké jsou Vaše zkušenosti s tím, jak s Vámi žáci komunikují na sociálních sítích?

21. Píší žáci první nebo Vy?

- Žáci
- Já
- Nekomunikujeme

22. Jaký typ obsahu sdílíte na sociálních sítích se svými žáky?

- Vzdělávací
- Vtipný
- Osobní život (př. rodinu)
- Fotky s dětmi
- Žádný
- Jiné:

23. Jaký je Váš postoj ke sledování svých žáků na sociálních sítích? Zdůvodněte.

- Pozitivní
- Neutrální
- Negativní

24. Jaké jsou Vaše zkušenosti s konflikty s žáky na sociálních sítích?

25. Myslíte si, že by učitelé měli sdílet svůj osobní život na sociálních sítích? Zdůvodněte.

- Ano
- Ne

26. Jaký postoj zaujímáte k tomu, jak se Vaši žáci prezentují na sociálních sítích? Zdůvodněte.

- Pozitivní
- Neutrální
- Negativní